N°. 6. Donderdag 21 April 1904. 4de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Wnd Secretaris*, H. L. VORSTENBOS, **42 Witte de Withstraat**, beiden Den Haag.

Voor de **Administratie**, ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats**, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **109 Laan Copes v. Cattenb.** voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4***, beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50)

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Weekblad toegezonden.

De ondergeteekende ....

wonende te .... *wenscht*

donateur-trice / lid *te worden der Vereeniging* „**Oost en West**" *tegen een jaarlijksche contributie van f* ....

den 190

Handteekening:

Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — Inkrimping. — Week-Overzicht. — Vereeniging „Moederland en Koloniën". — Oost-Indische Berichten. — West-Indische Berichten. — De Indo in het leger. — Van Vreemde Koloniën. — Voornaamste Inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië. — Mail.

Met leedwezen vernemen wij, dat de Oud-Resident van Ternate en onderhoorigheden, **Dr. D. W. Horst**, in den ouderdom van 58 jaren, op 10 April jl. te Amsterdam overleden is.

Onze Vereeniging verliest in hem een ijverig lid; Boeatan een warm voorstander van de bevordering der O. Indische Kunstnijverheid.

Mededeelingen.

I. Van het Dagelijksch Bestuur:

A. **Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging** op **Maandag 25 April a.s.** des n.m. te **3 ure** in het **American-Hotel** op het Leidsche plein te **Amsterdam.**

Agenda:

1°. Mededeeling der werkzaamheden van het Bestuur in het afgeloopen jaar en van den toestand der Vereeniging (Jaarverslag).

2°. Rekening en verantwoording over het beheer van de geldmiddelen der Vereeniging. (Volgens art. 10 van het huish. regl. zullen de geverificeerde rekening en verantwoording van den penningmeester van af Maandag 18 April tot en met Zaterdag 23 April van des v.m. tot 's namiddags 5 ure ter inzage liggen op het Bureau van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging, Plaats 9 te 's Gravenhage).

3°. Verkiezing van *zeven* leden voor het Hoofdbestuur. waaronder *één* lid voor Leiden en *één* voor Zutphen. De vijf andere in de plaats van de heeren *D. F. Romein* uit Utrecht, *J. Jonker* uit Arnhem, *G. A. Scherer* uit den Haag, *Mr. D. Fock* uit Rotterdam en *L. P. F. Schimpf* uit den Haag. Van deze stelt alleen de heer *Romein*, die tevens 2e secretaris is, zich wegens drukke bezigheden niet herkiesbaar.

(De kandidatenlijst opgemaakt naar de van de Afdeelingen ontvangene opgaven, volgt aan het slot).

4°. Benoeming der commissie, belast met het onderzoek der Rekening en Verantwoording van het Hoofdbestuur over het loopende jaar.

5°. Voorstel van het Hoofdbestuur om de 1e alinea van art. 9 van het *Huishoudelijk Reglement* te wijzigen, en voortaan te lezen als volgt:

„Het Dagelijksch Bestuur, waartoe, in afwachting eener „definitieve vermeerdering bij wijziging der Statuten, „thans ook de Vice-President zal behooren, vergadert in „den regel enz. . . .

en om in verband hiermede de 4e en 5de alinea te vervangen door eene 4e luidende:

„De besluiten van het Dagelijksch Bestuur worden ge„nomen bij meerderheid van stemmen. Staken de stemmen „dan geeft die van den president den doorslag."

Toelichting. Dit voorstel wordt gedaan ingevolge een in de vorige Algemeene Vergadering genomen besluit.

6°. Verslag van het beheer der obligatie-leening en de exploitatie van het Gebouw, Laan van Meerdervoort 195 te 's Gravenhage.

7°. De afdeeling *Groningen* voortaan te noemen *Groningen en omstreken.*

Toelichting. Dit houdt verband met leden buiten Groningen, die zich bij die Afdeeling hebben aangesloten.

8°. Contract met den drukker en uitgever van het Koloniaal Weekblad en Redactiekosten.

Toelichting. Het Dagelijksch Bestuur deed pogingen om een voordeeliger contract te krijgen dan het thans bestaande, hetgeen noodig zal zijn, wil men het bestaan van ons blad voor goed verzekeren.

Voor de kosten der Redactie is opnieuw een crediet van f 1000 noodig.

9°. Voorstel der Afdeeling Groningen om speciale publieke lezingen, door het geheele land te doen houden, ten einde de belangstelling in onze kolonie Suriname te bevorderen en de middelen aan te geven op welke wijze Nederlanders dáár een goed bestaan kunnen vinden.

Toelichting. De afdeeling *G* is van meening, dat dit voorstel van zooveel gewicht is, dat er redenen zouden kunnen bestaan voor Z. E. den Minister van Koloniën om tot het doen houden dier lezingen van Regeeringswege eene bijdrage te verleenen.

NB. Van de Afdeeling Amsterdam kwam nog het voorstel om in de Alg. Vergadering te bespreken:

De mogelijkheid om in Amsterdam een filiaal van „Boeatan" te krijgen en de gelegenheid om op zich zelf of in eene bestaande Restauratie een rijsttafel te openen.

Candidaten voor de verkiezing der Hoofdbestuursleden:

Voor Den Haag, (2 leden).

G. A. Scherer, (aftredend lid, herkiesbaar).
L. P. F. Schimpf, idem.
J. G. L. Ducker.
J. Habbema.
W. van der Zijl.
Mej. J. G. Tromp.
Mr. G. van Slooten.
Mevr. M. Tersteeg Pronk.
„ M. J. Hijmans van Anrooy—Voswinkel Dorselen.
Mej. H. W. van Baak.
George Kepper.

Utrecht, (1 lid).

Mevr. J. van Oeveren—van Schaick.
„ J. W. Weusman—Luitjes.
Prof. Dr. F. A. F. C. Went.
Dr. L. C. van der Burg,
Mevr. B. Eykman—v. d. Kemp.

Leiden, (1 lid).

J. A. van Hamel.
Prof. Mr. J. E. Heeres.
G. G. van Buttingha Wichers.
G. G. van der Kaade.

Breda (1 lid).

F. P. L van Driel (uitvallend lid, herkiesbaar.)
J. C. van Reyn.

Zutphen (1 lid).

Th. J. A. van Zyll de Jong.
F. J. D. Noordhoek Hegt.
J. A. A. In't Velt.
J. Brouerius van Nidek.
A. Walland.
C. P. J. van Baarda.

Arnhem (1 lid).

J. Jonker (uitvallend lid, herkiesbaar).
P. J. Avis.
F. J. F. A. Liefrinck.
H. Allan.

Rotterdam (1 lid).

Mr. D. Fock, (uitvallend lid, herkiesbaar).
Mej. J. van der Schuyt.
Jhr. mr. J. L. W. C. van Weiler.
A. P. W. van Meurs.

B. Hoofdbestuursvergadering

des voormiddags te 11 ure op denzelfden dag en terzelfder plaatse als de Algemeene Vergadering.

Agenda:

Voorafgaande bespreking van de punten, die in de Algemeene Vergadering zullen worden behandeld.

II. Aan alle leden en belangstellenden:

Het Dagelijksch Bestuur vestigt er in 't bijzonder de aandacht op, dat **alle leden der Vereeniging toegang hebben tot de**

Algemeene Vergadering,

die op **Maandag 25 April,** des n. m. **ten 3 ure** zal plaats hebben in het **American Hôtel, Leidsche plein,** te **Amsterdam** en dat zij, niet alleen, volgens onze statuten, het recht hebben om aan de besprekingen en discussiën deel te nemen, maar dat het Hoofdbestuur er juist véél prijs op zal stellen, om van de leden eventueel op- of aanmerkingen in het belang der Vereeniging te mogen vernemen.

Na afloop der Vergadering zal er gelegenheid zijn om gemeenschappelijk te dineeren. Men kan zich daartoe op den dag der Vergadering opgeven aan den Secretaris van het Hoofdbestuur.

Om, vooral voor de buiten Amsterdam wonende leden, de reis naar de hoofdstad nog loonender te maken, zal in verband met de onlangs door den heer F. Fokkens met zooveel succes gehouden voordrachten over Timor, eveneens op denzelfden dag en terzelfder plaatse van **1 tot 6 uur n. m.**, *met vrijen toegang voor iedereen*,

een tentoonstelling van Timorsche Kunstnijverheid-voorwerpen

worden gehouden, die door verschillende particulieren en door de Mpij. „Boeatan" welwillend daartoe werden afgestaan. Zij, die op dat eiland geweest zijn, onze groeptentoonstellingen in den Haag bezochten, of b.v. kennis hebben genomen van J. A. Loebèr's geïllustreerd werk: „*Timoreesch snijwerk en Ornament*", verleden jaar door het Instituut van Taal- Land- en Volkenkunde van Ned. Indië uitgegeven, weten hoeveel moois de Inlanders daar kunnen voortbrengen, op het gebied zoowel van snij-, als van weef- en vlechtwerk; zij zullen zeker niet verzuimen a. s. Maandag een kijkje te komen nemen in het American hôtel en hunne vrienden en kennissen aan te sporen hetzelfde te doen. Eenige leden onzer commissie tot bevordering der Indische nijverheid en huisvlijt, hebben gaarne op zich genomen de belangstellende bezoekers op deze tentoonstelling rond te leiden en desgewenscht zooveel mogelijk in te lichten.

III. Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht: Voordracht door Mr. W. Scheuer.

Van de Afd. den Haag der *Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht* werd voor de leden van *Oost en West* eene uitnoodiging ontvangen tot het bijwonen van de **Openbare Vergadering**, die plaats zal hebben op **Vrijdag 29 April**, des avonds ten **8 ure precies**, in de Zaal **Concordia** op het *Alexandersplein*, den Haag.

In die Vergadering zal *Mr. W. Scheuer* spreken over: **Den Maatschappelijken- en rechtstoestand der Vrouw in Ned.-Indië**. De inleiding wordt gevolgd door een vrij debat.

Het verheugt ons, dat de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht het goede voorbeeld geeft aan de Nederlandsche Kiesvereenigingen, door in hare samenkomsten een onderwerp van Indisch belang aan de orde te stellen. Wij hopen dan ook, dat de leden van „Oost en West" van de uitnoodiging een ruim gebruik zullen maken. *Mr. W. Scheuer* is als schrijver bekend door zijn werk over „Het grondbezit in de Germaansche Mark en de Javasche Dessa" en zijn pas verschenen boek: „Het personenrecht voor de Inlanders op Java en Madoera".

Eene entreekaart is voor onze leden niet noodig, daartoe kan het vertoonen van dit nummer van het Koloniaal Weekblad dienen.

Inkrimping.

Uit een paar opmerkingen, die wij mondeling en schriftelijk ontvingen, is het ons gebleken, dat hetgeen wij over het inkrimpingsvoorstel van Van Kol schreven, door enkele onzer lezers niet geheel juist is begrepen geworden en dat er daaronder zelfs zijn geweest, die gedacht hebben, dat ook wij twijfelden aan de macht en de kracht van het Nederlandsche volk om, *als het dit ernstig wil*, geleidelijk, ook zonder eenige inkrimping, alles te doen, wat voor de wederopkomst van Java en voor de behoorlijke ontwikkeling der Buitenbezittingen noodig is.

De parabel, waarmede wij ons eerste opstel, «Het voornaamste Sociale Vraag voor Nederland," in no. 52 van den vorigen jaargang hebben besloten, was anders o.i. duidelijk en sprekend genoeg en in ons artikel in no. 4 van 7 April j. l., dat tot titel draagt, hetgeen wij hierboven schreven, hebben wij nogmaals doen uitkomen, dat wij met de koloniale specialiteit der S. D. A. P. volkomen van meening verschillen, waar deze veronderstelt, dat het zou liggen boven de krachten van ons klein Rijk en zijne vijf millioen inwoners: om voor Oost-Indië alles te doen, wat noodig is.

Onze schuld is het echter niet, dat het sedert jaren praten over voortdurenden achteruitgang op Java en over eene eereschuld van Nederland, terwijl er niets anders gedaan werd dan het gelasten van een langwijlig onderzoek, bij ons de vrees heeft doen ontstaan voor den invloed van schrijvers en persorganen, die den eenen dag den mond vol hebben over de in Indië bestaande nooden en het noodzakelijke om ten spoedigste hulp te bieden, terwijl ze den anderen dag betoogen, dat het toch nog zoo erg niet is en dat Nederland al reeds een halve eeuw en meer heeft getoond, dat het voor zijne taak in Azië volkomen berekend is. Wij zijn bevreesd, dat door dien invloed, een groot deel van het volk niet tot het besef kwam of zal komen, dat alleen flink, dadelijk en onbekrompen handelen — een nieuwen koers dus — de bezittingen in Azië en derhalve ook het koloniale-Nederland redden kan.

Ons eenig streven was dan ook, om de Nederlanders te doordringen van den grooten ernst van den actuëelen toestand en zijne bestuurders aan te sporen om aan wikken en wegen, zoo spoedig mogelijk een eind te maken.

Een onzer vrienden schreef ons:

«Ik ben 't volmaakt met u eens, dat door«tastende maatregelen moeten worden getroffen «om Indië weder er boven op te kunnen helpen, «maar ben evenzeer overtuigd, dat hiertoe noodig «is, dat de publieke opinie in Nederland zich daar«vóór moet verklaren, welk resultaat m. i. niet «kan worden bereikt, wanneer men overdrijvende, «en het goede, dat ons bestuur in *Indië* in ver«gelijking met andere koloniën, *niettegenstaande «zijn ernstige tekortkomingen* (wij cursiveeren) «heeft gewrocht, over het hoofd ziende, den toe«stand m. i. ten onrechte zóó schetst, alsof daar«door verkoop van een deel onzer bezittingen «zich als 't ware aan ons opdringt.»

En dan eenige regels verder:

«Indië moet geholpen worden, maar door Neder«land, en ligt het nu op den weg onzer Vereeniging «om in 't zog van den heer van Kol varend, die «zelfs eens erkende, dat overdrijving hem niet «vreemd was, moedeloosheid te zaaien, waar «frissche moed, 't oog slechts op de toekomst «gericht, in de allereerste plaats noodig is om 't «doel te bereiken?»

Wij gaan met dien edeldenkenden vriend, waar hij tot kracht en opgewektheid aanspoort, volkomen accoord, maar kunnen volstrekt niet begrijpen, hoe hij er toe kwam, uit hetgeen in 't Koloniaal Weekblad werd geschreven, aan 't zaaien van moedeloosheid te denken. Het gansche werk van «Oost en West» moet hem blijk genoeg zijn, dat van die Vereeniging slechts de aansporing kan uitgaan om, meer en meer, krachtig en opgewekt aan het brengen van voorspoed in de koloniën te arbeiden.

Wij hebben in het K. W. den heer v. K. verdedigd tegen de verwijtingen en de plaatsing aan den schandpaal, die hij als man van kennis en van ijverige toewijding aan de belangen van zijn land, zeker niet verdient, al ziet hij dan ook sommige zaken anders in dan wij.

In plaats echter van in zijn zog te varen, hebben wij juist onze geestverwanten willen aansporen, het bewijs te leveren, dat wij inkrimping niet noodig hebben, in geen enkel opzicht hulp behoeven, omdat, naar wij hopen, de energie van het oude Nederland nog steeds, zij het dan ook smeulend, voortleeft in het tegenwoordige geslacht!

Week-Overzicht.

De commissie ter voorbereiding voor de aanwijzing in 1904 van candidaat-ambtenaren voor den indischen dienst is nu zelf aangewezen en bestaat uit de heeren G. W. W. C. baron van Hoëvell, voorzitter, Dr. H. Kern, J. M. L. Keuller, J. Mullemeister en Dr. F. L. Rutgers leden en M. G. D. Klaasen, secretaris.

De Kamer van koophandel en fabrieken te Oldenzaal heeft, naar aanleiding van een, van den minister van waterstaat, handel en nijverheid ontvangen schrijven betreffende den ongunstigen toestand der britsche katoennijverheid, aan dien minister een adres gericht, waarin zij er op wijst, dat 't ook voor de nederlandsche katoennijverheid van 't grootste belang is, dat uitbreiding aan de katoencultuur worde gegeven. Nu is onlangs een comité van twentsche fabrikanten op audientie geweest bij den minister van koloniën, om bij dezen aan te dringen, dat stappen zouden worden gedaan in de, door de „British Cotton Growing Association" ingeslagen richting, om de katoencultuur in onze koloniën te bevorderen. De minister, hoewel sympathie betuigende en in het algemeen ondersteuning toezeggende, bleek, vooral naar aanleiding van een stuk over katoencultuur in Indië, dat in den 14en jaargang van *Teysmannia* voorkomt, de meening te zijn toegedaan, dat de gronden op Java minder geschikt zouden wezen om goede katoen te verbouwen. Met 't oog hierop wordt in genoemd adres het volgende opgemerkt:

„Naar wij van het comité vernemen, betreft dit artikel vooral de katoencultuur op Java ongeveer 40 jaar geleden en dat sedert op dat gebied veel ondervinding is opgedaan en het succes vooral afhangt van de keuze van zaad, planting enz.

Het comité heeft van verschillende katoenaanplantingen der laatste jaren op Java monsters ontvangen, die veelal gelijkstaan met de amerikaansche katoen en er worden in verschillende residenties belangrijke proeven genomen; in het regentschap Demak b. v. zou de cultuur thans reeds 2½ millioen kilogr. ongezuiverde katoen beloopen. Er ontbreken daar echter egrineermachines en persen. Op Sumatra en Borneo moeten eveneens geschikte gronden aanwezig zijn; de daarvan verkregen katoen overtreft volgens ontvangen monsters dikwerf de amerikaansche katoen in kwaliteit.

Op de eilanden van West-Indië, zooals St. Eustatius en St. Martin, zoomede in Suriname is het bekend, dat de katoenplant prachtig gedijt; daar is het succes geheel zeker, doch er ontbreekt kapitaal en door het geven van voorschot

onder behoorlijk toezicht der Regeering, zou daar een heerlijk resultaat kunnen verkregen worden, tot grooten zegen van de bevolking.»

Onder de 12 artikelen, die gedurende het tweede kwartaal van dit jaar door 't Koloniaal Museum in de museumkamer van het Bureau voor handelsinlichtingen te Amsterdam ter bezichtiging zijn gesteld, om 1 Juli a.s. voor een volgend 12-tal zaken plaats te maken, behooren, zooals reeds uit ons vorig N°. bleek, monsters katoen van Sint Eustatius en uit Nederlandsch-Indië.

Moge van Sint Eustatius voor de katoencultuur op onze west-indische eilanden de victorie beginnen; wat Nederlandsch-Indië aangaat, schijnt die rol te zijn weggelegd voor Demak, welks regent zich voor de zaak spande en een pikoel gezuiverde katoen ter beoordeeling naar Europa zond, waarop het volgend resultaat werd verkregen:

»Het monster Java-katoen, ons ter beoordeeling voorgelegd, is een zeer bruikwaardig product en verre te verkiezen boven hetgeen wij tot nog toe van Java zagen. Op 't oogenblik zouden wij daaraan een waarde toekennen van 28 cts. per ½ K.G., dat is ruim f 30 per picol. Door een onzer bekende spinners in behandeling genomen, was zijn ervaring, dat het product zeer goed voldeed.»

Dat de katoen-cultuur reeds in Nederlandsch-Indië wordt beoefend, is bekend, doch op welke kleine schaal het zijn product op de wereldmarkt brengt, blijkt wel uit de volgende gegevens, door zijn bataviaschen correspondent aan het *Alg. Hbl.* verstrekt:

»De uitvoer van katoen (ruwe) uit Ned. O.-Indië in 1902 was als volgt:

van Palembang	2063	tons	naar Singapore.
» Bali	428	»	» »
» Lombok	214	»	» »
» Java	2636	»	» Hongkong en Japan.

De gegevens van 1903 zijn nog niet bekend; alleen dat de uitvoer van Java was 2698 tons in 1903 tegen 2636 in 1902, dus vrijwel stationnair.»

In een nota, naar aanleiding van het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer op de voorgestelde wijziging in het contract met den Koninklijken West-Indischen Maildienst, zegt de minister van waterstaat, handel en nijverheid, dat hij van het denkbeeld van een wekelijksche vaste vaart volstrekt niet afkeerig is. De uitvoering van het denkbeeld zal echter zeer belangrijke uitgaven medebrengen. Niettemin zal de minister het bij de directie der Vennootschap en zijn ambtgenoot van koloniën aanhangig maken.

In antwoord op de vraag, waarom in het contract een bepaling wordt gemist als is opgenomen in de overeenkomst voor de bediening van de paketvaart in den Nederlandsch-Indischen Archipel en in die voor het onderhouden van een geregelden stoomvaartdienst tusschen Java, China en Japan, betreffende het eventueel van gouvernementswege in huur of in eigendom overnemen van stoomschepen, wijst de minister er op, dat het onderwerp van bedoelde overeenkomsten zich beperkt tot de vrachtvaart, terwijl bij het contract met den *West-Indischen Maildienst* het postvervoer op den voorgrond staat. In de mailcontracten met de *Nederland* en de *Rotterdamsche Lloyd*, is bedoelde bepaling evenmin opgenomen.

In een uitnemend gesteld artikel »Onnoodige Moedeloosheid» treedt de *Nieuwe Courant* in haar avondnummers van den 12en en 13en dezer te velde tegen het denkbeeld van inkrimping van ons koloniaal bezit, door den heer van Kol den 20en November l.l. aan de hand gedaan »na ernstige overwegingen met zijne partijgenooten», van wie echter op het jongste congres der S. D. A. P. o. a. Mr. Mendels opmerkte, dat lang niet alle afdeelingen der partij het over 't voorstel eens zijn, en ook 't Kamerlid Mr. Troelstra constateerde, dat de Kamerfractie geen voorstel tot verkoop van koloniaal bezit heeft gedaan, dat dit alleen het denkbeeld is van den heer van Kol, meer niet.

Het blad geeft zich de moeite het denkbeeld te analyseeren en komt dan tot de volgende conclusie:

»Neen! De grond voor het denkbeeld van inkrimping zit in iets ander: in de mogelijkheid om het overblijvende te brengen tot grooteren bloei. Het eene deel ter zijde zetten ten bate van het andere en — ten bate van Nederland. Want ten slotte kan Nederland er bij winnen, omdat — ging het plannetje door, zoo mooi als Van Kol en anderen hopen — Nederland geen hulp meer zoude behoeven te praesteeren.»

Het knoopt dan aan die conclusie deze beschouwing vast:

»En hier komen wij weder op het cardinale punt. Is Nederland niet in staat voldoende hulp te bieden, waar Indië dit noodig heeft? Die vraag is nog nooit voldoende onder de oogen gezien. Nog nooit heeft de krachtmeting plaats gevonden en zonder deze kent men zijn kracht niet. Wel heeft deze regeering luide *gesproken*, maar klein heeft zij *gehandeld*, den schijn stellende voor het wezen. Beloofd is echter nieuwe overweging, wat gedaan moet en kan worden. De mogelijkheid bestaat dus, dat straks een plan voor den dag komt, waarbij de krachtmeting kan plaats vinden, waarbij zal kunnen worden gezien, of Nederland zich zal *kunnen* getroosten zijn aandeel in de offers, die noodig zijn. Aan de draag*kracht* van Nederland twijfelen *wij* niet. En aan den *wil* om te dragen? Laat ons aller streven daarop gericht zijn, om het Nederlandsche volk te overtuigen van het groote belang waarom het gaat: het belang niet alleen van ons Indië, maar ook van Nederland. Laat ons de wankelmoedigheid zooveel men kan aan kant zetten en bij het moeilijke werk met blijden moed meêhelpen. Dit is de eenige weg, om op te wekken het Nederlandsche volk, indien het noodig mocht zijn, om den *wil* te hebben tot het dragen der lasten, die noodig zullen blijken.»

Ook het *Alg. Hbl.* komt in het nummer van den 14en dezer op tegen het denkbeeld, dat Nederland niet bij machte zou zijn om zijn koloniaal bezit tot ontwikkeling te brengen.

»Neen, het is niet waar, dat onze krachten in Indie nauwelijks toereikende zijn om alles in status quo te houden. Men zou dat veeleer gezegd kunnen hebben in de eerste helft der negentiende eeuw, en toch was onze kracht toen groot genoeg om den Java-oorlog tot een goed einde te brengen, geheel Sumatra's Westkust te onderwerpen en onder rechtstreeksch bestuur te brengen, in verschillende buitenbezittingen onzen invloed belangrijk te doen toenemen..... Naarmate onze bemoeiingen zich uitbreiden, nemen ook onze krachten toe. Dàt heeft de ervaring in Indië bewezen. En wie ons zegt: wij zijn te zwak, wij moeten een deel onzer koloniën afstaan aan Duitschland op de voorwaarde, dat dit ons het rustig bezit van het overblijvende deel waarborgt, dien antwoorden wij met de woorden, den 1en Maart 1880 door den grooten graaf Moltke in den Duitschen Rijksdag gesproken: *Nur in der eigenen Kraft ruht das Schicksal jeder Nation.*»

Wij begroeten deze stemmen met ingenomenheid, daar toch de regeering, indien 't haar werkelijk ernst is, om de verdere ontwikkeling van ons koloniaal bezit met kracht ter hand te nemen, hierin steun zal vinden om dien weg met frisschen moed in te slaan.

Het nieuw te creëeren landbouwdepartement gaf nog aanleiding tot een derde artikel in de *Nieuwe Rott. Cour.* over dit onderwerp.

Het blad schrijft er nooit aan te hebben getwijfeld, dat het betrekkelijk ontwerp zijn ontstaan uitsluitend te danken heeft aan het initiatief der indische regeering en de voorgedragen organisatie tot in de details overeenstemt met de, uit Indië ontvangen voorstellen. Het deelt mede, dat sommigen in Indië zich zelfs verwonderd hebben, dat het nieuwe departement niet tegelijk met de begrooting voor 1904 in werking is getreden.

Aan de hand van aanhalingen uit Verslagen omtrent 's Lands Plantentuin te Buitenzorg, komt de *N. R. C.* dan tot eene overeenkomstige conclusie als de heer van Gorkom in de *Indische Mercuur*, nl. dat het ontwerp zijn ontstaan dankt aan de steeds grootere uitbreiding, die, wat betreft hare bemoeiingen op landbouwgebied, in den meest algemeenen zin des woords, aan deze wetenschappelijke instelling is gegeven.

»Onze bloemlezing zou haar doel missen, wanneer zij niet den indruk maakte, dat de botanische inrichting te Buitenzorg, onder de energieke leiding van den aan haar hoofd geplaatsten geleerde, gaandeweg geworden is een instrument tot bevordering der volkswelvaart in den meest algemeenen zin. Wat natuurlijker nu, dan dat bij dien natuuronderzoeker, getuige van den stijgenden oeconomischen nood der onstuimig aangroeiende bevolking, tot leniging waarvan in alle richtingen naar middelen wordt uitgezien, de overtuiging zich vestigde, dat in uitbreiding der tot zijne beschikking gestelde, altijd nog gebrekkige hulpmiddelen, de weg te vinden was om meer rechtstreeks het doel te bereiken? Wat ook meer verklaarbaar, dan dat bij hem en zijne medewerkers het besef ontwaakte, dat, indien hun wetenschappelijke werkzaamheid het karakter kreeg van een staatszorg, die de hoogste volksbelangen tot onderwerp had, het niet meer dan billijk en noodzakelijk was, haar tot eene zelfstandige staatsinstelling te verheffen?"

Het blad handhaaft evenwel zijne bedenkingen tegen het ontwerp, welke wij t. z. t. reeds hebben mêegedeeld. De in de Memorie van Antwoord gedane mededeeling, — met betrekking op, uit administratief oogpunt geopperde bezwaren — dat het de bedoeling is, te zorgen voor een bij uitstek bekwamen secretaris, geeft het aanleiding de hoop uit te spreken, dat de botsingen met bestuursambtenaren welke het vreest, dat niet zullen uitblijven »niet reeds een voorspel zullen hebben in wrijving tusschen den departementschef en diens bij uitstek bekwamen secretaris.»

Spijkers op laag water zoeken!

Wij gaven indertijd als onze meening weer, dat professor Treub juist de man moet worden geacht, om in dit overgangsstadium de zorg voor de bevordering van den inlandschen landbouw op zich te nemen, en vinden deze meening weer in de jongste correspondentie uit Batavia aan het *Alg. Hbl.*, waarin te lezen staat:

»Want niettegenstaande zijn 14 ridderorden, heeft prof. Treub getoond, wat energie en ambitie kunnen tot stand brengen en dat in den geleerden botanicus steekt een talent van organiseeren en practisch werken, die toegewenscht mag worden aan alle directeuren van binnenlandsch bestuur.

De kans is daarom groot, dat het nieuwe departement onder zijn leiding zal worden: een kracht ten goede in het logge, langzame staatswerktuig onzer koloniën».

Wij hopen echter, dat het betrekkelijk ontwerp niet, gelijk in de bedoeling schijnt te liggen, tegelijk met eenige andere wetsontwerpen vóór de gewijzigde Drankwet zal worden afgerafeld. Het verdient rijpe overweging en kan daarbij o. i. den toets der critiek doorstaan.

Evenals in Engeland, uit den boezem der aan het roer zijnde partijen, stemmen opgingen tegen de fiscale politiek, welke de regeering wenscht te volgen, kan de heer Harte nu ook op dissidenten wijzen.

De Nederlander verleende gastvrijheid aan den heer H. J. Meerkamp van Embden voor een pleit tegen de verhooging der tabaksbelasting. De heer v. E. schrijft te hebben vernomen, dat nu reeds een gedelegeerde van groote duitsche huizen tracht de planters op Java te bewegen om weder een proef te gaan nemen met de Bremer-markt.

Voorts is tabak bij ons een grondstof voor een nijverheid, zooals in geen ander land bestaat, en de welvaart en bloei onzer koloniën, als voornaamste producenten, zijn er zoo nauw bij betrokken, dat het inderdaad ondenkbaar is, dat zulke belangen op het spel gezet kunnen worden; het zou blijken niets minder dan een ramp te zijn.

Alles te zamen genomen — aldus eindigt de heer Meerkamp van Embden — moet het ieder duidelijk zijn, dat ons land met zijne koloniën omtrent tabak in eene geheel eenige positie verkeert, dat eene rechtenverhooging hoogst gevaarlijk zou zijn en de opbrengst daarvan in de verte niet zou kunnen opwegen tegen de nadeelen, die op allerlei gebied daarvan het onvermijdelijk gevolg zullen zijn.

De Nederlander deelt o. a. mede, dat ook meerderen, tot oordeelen bevoegd, in haar eigen kring, niet vóór de verhooging der tabaksbelasting zijn.

Vereeniging „Moederland en Koloniën".

(*Verslag van de Algemeene Vergadering op Vrijdag* 15 *April* 1904, *des avonds te* 8 *ure, in het* Zuid-Hollandsch Koffiehuis *te* 's Gravenhage).

De Vergadering wordt gepresideerd door *Jhr. J. P. J. van der Does de Bije*, onder-voorzitter.

De Voorzitter opent de Vergadering.

Na eenige discussie ten aanzien van het convocatiebiljet, waarop, door een misverstand, Artikel 2 van Hoofdstuk X niet voorkwam, dat ten onrechte als in de vorige vergadering aangenomen was beschouwd, wordt voorlezing gedaan van een brief van Luitenant-Generaal *van Heutsz*, luidende als volgt:

„Koeta-Radja, den 5den Maart 1904.

„Aan
het Bestuur der Vereeniging „Moederland en Koloniën" te 's Gravenhage.

„Aan het bestuur en de leden van de vereeniging „Moederland en Koloniën" betuigt ondergeteekende zijn diepgevoelden dank voor de dezer dagen ontvangen, in zulke vleiende bewoordingen gestelde huldebetuiging, welke de leden dier vereeniging in hare eerste algemeene vergadering van het vereenigingsjaar 1903—1904 hebben goedgevonden ondergeteekende te doen komen in een prachtig bewerkte oorkonde, en zulks als blijk van waardeering voor al hetgeen door hem, met behulp van leger en vloot, ambtenaren, enz., in de laatste jaren op *Noord-Sumatra* reeds is tot stand gebracht.

„Met den innigen wensch uwer Vereeniging, dat het reeds verkregene moge worden bekroond door den steeds meer en meer toenemenden bloei en de vermeerderde welvaart van het gewest *Atjeh en Onderhoorigheden*, stemmen ondergeteekende en allen, die hem ter zijde staan, hartgrondig in.

„De Luit-generaal, adjudant-generaal van H. M. de Koningin, civiel en militair gouverneur van *Atjeh en Onderhoorigheden*, (*w. g.*) J. B. VAN HEUTSZ".

De discussie over het Koloniaal Programma, door den Voorzitter geopend zijnde, leest *Mr. van Deventer* de volgende verklaring der *Programma-Commissie* voor.

„De Commissie voor het ontwerpen van een Koloniaal Programma voor de Vereeniging „Moederland en Koloniën", — ofschoon van oordeel dat Art. I van Hoofdstuk X, zooals dit, op voorstel van den heer *P. J. van Houten*, in de vergadering van 17 Maart jl. is vastgesteld, in strijd is met den geest van het door die Commissie samengesteld ontwerp — verklaart zich niettemin bereid aan de werkzaamheden tot vaststelling van het programma te blijven deelnemen, met uitdrukkelijk voorbehoud evenwel van het oordeel van de individueele leden der Commissie, of het programma, zooals het ten slotte aan de Vereeniging zal worden voorgesteld, voor deze leden aannemelijk zal blijken".

De Voorzitter brengt thans in behandeling Art. 2 Hoofdstuk X, dat door het amendement van den heer *van Houten* aldus zou komen te luiden:

„Geweldadige uitbreiding is geoorloofd in alle gevallen, waarin door onthouding gevaar zou ontstaan voor de rust in *Ned.-Indie*, onrechtvaardige toestanden zouden worden bestendigd of Nederlands souverein gezag zou worden bedreigd".

Was de Commissie aanvankelijk niet ongenegen de door den heer *van Houten* in haar redactie van dit artikel aangebrachte verandering toe te laten, na de toelichting door dien heer in deze vergadering gegeven, komt die wijziging haar niet meer zoo onschuldig voor, maar als van gevaarlijke, *imperialistische* strekking, om welke reden zij de aanneming ontraadt. Aan de zijde der Commissie schaart zich de heer *Kempe*, aan die van den heer *van Houten* de heeren *Verstijnen* en *Nypels*. De laatstgenoemde heer vermeent, dat er misverstand bestaat, waar hier aan imperialisme gedacht wordt: Wij *breiden* ons *gebied* niet *uit*, maar *bevestigen* alleen *onze macht* in streken, die door de geheele wereld erkend worden als tot ons gebied te behooren, en waar *Mr. van Deventer* op *Atjeh* wijst, dat, tot ontzaglijk nadeel aan de economische ontwikkeling onzer koloniën, 500 millioen gekost heeft, betoogt spreker, dat dit laatste alleen aan onze verkeerde krijgskundige politiek is te wijten geweest.

De heer *Fokkens* vindt in zijn Indische ondervinding, met name op *Timor*, aanleiding om aan het woord „*onrechtvaardige*" op den 3den regel van het oorspronkelijk artikel de toevoeging voor te stellen van „*en niet met onze begrippen van beschaving overeenkomende*."

Na eenige discussie worden de amendementen in stemming gebracht; dat van den heer *van Houten* wordt met 5 stemmen vóór, dat van den heer *Fokkens* eveneens met 5 stemmen vóór verworpen. Het ongewijzigde artikel wordt daarna met 5 stemmen tegen aangenomen.

Thans is aan de beurt art. 9 van Hoofdstuk VII Belastingen.

De Voorzitter vermeent, dat minder wenschelijk is, in dit artikel eenige bronnen van belasting aan te duiden, omdat daardoor de schijn ontstaat, dat hetgeen niet wordt opgenoemd van de progressie behoort te worden uitgezonderd. Met de progressie kan hij zich zeer goed vereenigen, maar dan moet de draagkracht goed geregeld worden en ook gelet worden op het verschil in levensstandaard tusschen de Europeesche bewoners van *Java* en die van de *Buitenbezittingen*. In verband hiermede wordt door hem eene nieuwe redactie voorgesteld, aldus luidende:

„Het is wenschelijk, dat de belastingen van alle „inkomsten boven zeker minimum worden geheven „volgens een progressieve schaal, in overeenstemming „met de draagkracht van de belastingplichtigen en „naar gelang van de plaats hunner inwoning."

Na ruggespraak met zijn medecommissieleden deelt de heer *Mr. Stibbe* mede, dat de Commissie genoegen neemt met deze gewijzigde redactie, mits de laatste regel daarvan worde geschrapt.

Na eenige discussie, waaraan de heer *Verstijnen*, *Fokkens* en *van Houten* deel nemen, wordt het gewijzigde artikel met weglating van de woorden „*en naar gelang van de plaats hunner inwoning*" met algemeene stemmen aangenomen.

Hoofdstuk VIII. Bestuur. Nadat de heeren *Nypels* en *van Houten* kleine toevoegingen en wijzigingen hebben voorgesteld, welke de adhaesie der Vergadering niet verwierven, worden beide artikels van dit hoofdstuk zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Hoofdstuk IX Indo-Europeanen.

De heer *van Houten* had een amendement op dit hoofdstuk aangeboden, maar zegt daarvan geen voorstel te willen maken, in het vertrouwen, dat de Commie aan zijn bedenkingen wel te gemoet zal willen komen. *Mr. van Deventer* deelt namens de Commissie mede, dat dit inderdaad het geval is, en dat deze voorstelt op den tweeden regel te spreken van „*minvermogende Indo-Europeanen*."

De heer *Kempe* betoogt de wenschelijkheid om dit hoofdstuk te splitsen, de artikelen 1 en 2 te brengen onder de rubriek „*Onderwijs*" en de artikelen 3, 4 en 5 te hervormen tot een nieuw hoofdstuk onder den titel van „*Armenzorg*." Dit denkbeeld kan de goedkeuring der vergadering niet verwerven.

De heer *Nypels* kan zich met den titel van het hoofdstuk niet vereenigen, welke hij zoude wenschen te veranderen in „*Bestrijding van het Pauperisme*" Het voorstel hiertoe wordt met 7 stemmen vóór verworpen.

Nadat de titel volgens het Ontwerp-Programma is goedgekeurd, wordt art. 1, met de bekende toevoeging van wege de redactie-commissie, met algemeene stemmen aangenomen.

Art. 2. De heer *Ruitenbach* wijst op een leemte, wat betreft het *herhalingsonderwijs*. Wordt met algemeen stemmen goedgekeurd, dat het artikel zal luiden:

„Uitbreiding der gelegenheid tot het ontvangen van „voorbereidend en van herhalings-onderwijs."

Art. 3. De heer *Kempe* stelt voor dit aldus te lezen:

„Verbetering der armenzorg door ruime tegemoet„koming en steun aan particuliere weldadigheid, maar „in de eerste plaats door rechtstreeksche overheids„bemoeiing."

Het denkbeeld, in deze afwijkende redactie vervat, kan de goedkeuring der Vergadering niet verwerven. Eene ampliatie, door de heer *v. d. Zijl* voorgesteld, den eisch inhoudende, dat de besturen van de particuliere weldadigheidsvereenigingen aan de Regeering opening zullen doen van hunne boeken, wordt eveneens niet aangenomen.

Dit artikel, benevens 4 en 5, werden daarna met algemeene stemmen aangenomen.

Ten slotte komt in behandeling het nieuwe Hoofdstuk XII, Kunsten en Wetenschappen, waarvan de toevoeging aan het programma is voorgesteld door de Heer *van Houten*.

De heer *van Deventer* deelt namens de commissie mede, dat deze den heer *van Houten* dankbaar is voor deze verrijking van het programma, maar dat zij in overweging geeft art. 4 weg te laten.

De heer *van Houten* wijst op het uitroeien van geheele dier- en planten soorten, bijv. de paradijs vogels in het oostelijk deel van den Archipel, hoe Engelschen en Duitschers in hunne koloniën daaraan paal en perk hebben gesteld, en hoe dit ook in ons gebied wenschelijk is, en handhaaft zijn voorstel hiertoe.

Art. 1, wordt met algemeene stemmen aangenomen.

Art. 2. De heer *Nypels* wijst op zooveel Indische archieven die belangrijke gegevens voor de geschiedvorsching bevatten, maar dikwijls slecht verzorgd en niet zelden op onoordeelkundige wijze worden opgeruimd. Hij adviseert daarom, dat dit punt aan het artikel worde toegevoegd.

Mr. Stibbe deelt namens de commissie mede, dat deze hiertegen geen bezwaar heeft, maar voorstelt van de wenschelijkheid tot het bewaren en onderhouden van archieven, welke daarvoor in aanmerking komen, een nieuw artikel te maken. Aldus met een nieuw artikel 2a verrijkt, wordt art. 2 aangenomen.

Naar aanleiding van de opmerking van den heer *Ruitenbach*, dat onder de *fraaie kunsten* ook moeten worden begrepen die, waarmede de Europeesche ingezetenen hun leven veredelen en veraangenamen, wordt voorgesteld art. 3 om te zetten en aldus te doen luiden:

„3. Het steunen en aanmoedigen van de fraaie „kunsten en van de inheemsche kunstnijverheid."

Art. 4. Alhoewel de heer *van Houten* van meening is, dat het op den weg der Regeering ligt „*natuurschoon*" te beschermen, wordt door hem van dit punt afgezien, waartegen de Commissie bedenking had. Het overige gedeelte van dit punt werd algemeen te generaliseerend gevonden. Het artikel aldus gewijzigd:

„Bescherming van de inheemsche dieren- en planten„wereld, voor zoover niet schadelijk, tegen de vernielzucht van den mensch".

Wordt met algemeene stemmen aangenomen.

Nadat de heer *Fokkens* nog de *slavernij* heeft aangevoerd, die in zoovele deelen van den archipel blijven voortbestaan, zonder dat daarvan in het Programma gerept wordt, maar van de behandeling hiervan afziet, is de behandeling van het Koloniaal Programma afgeloopen.

De Voorzitter betuigt aan de *Programma-Commissie* den dank der leden van de vereeniging voor den arbeid, aan de samenstelling en verdere behandeling van het Programma besteed, en voor de welwillendheid, waarmede zij, bij de bespreking van de verschillende onderdeelen, aan de wenschen en bedenkingen der aanwezigen is tegemoet gekomen. Hij spreekt den wensch uit, dat de Regeering aan de in deze Vereeniging geuite *wenschen* al de aandacht moge schenken, die zij zoo ruimschoots verdienen, en hij houdt zich overtuigd, dat, wanneer alsdan die wenschen in *daden* worden omgezet, zulks aan het Moederland en zijne Koloniën in hooge mate ten goede zal komen en dus de werkzaamheden der Vereeniging rijke vruchten zullen dragen.

De heer *Nypels* maakt zich tot tolk van de leden om van hun kant dank te betuigen aan de Commissie, die het Programma ontwierp, en aan het Bestuur met zijn Voorzitter voor de verdere behandeling en de leiding der besprekingen.

Daarna wordt de Vergadering gesloten.

J. P. J. VAN DER DOES DE BIJE,
Onder-Voorzitter.
J. L. SWART,
Secretaris.

Oost-Indische berichten.

Atjeh. Volgens een telegram van den gouverneur van Atjeh van 18 Maart aan de Regeering, is de europeesche fuselier Fischer, algemeen stamboek no. 39287 bij het overtrekken van de Peusanganrivier verdronken.

Blijkens een telegram van den legercommandant van 19 Maart is te Moeara Tebo door een val in eigen sabel licht gewond luitenant Prey.

Djambi. Van den resident van Palembang is, blijkens de *Java Ct.*, het volgende telegram ontvangen, dato 16 Maart j.l.:

Pangeran Praboe gaf mij heden zijn, het grootste deel der benedenlanden omvattende, Apanagebied over, en overhandigde mij de hem door Tana geschonken *Sigindje*, het rijkssieraad verbonden aan het sultansgezag. Mede ontving ik van den Pangeran Ratoe de *Sindjamendjaja*, het rijkssieraad verbonden aan het Pangeran Ratoeschap.

Van welk belang deze mededeeling is, behoeven wij zeker niet meer uiteen te zetten, zegt het *Bat. N.bl.*

De „Mindere Welvaart". De hoofdcommissie voor het onderzoek naar de mindere welvaart der inlandsche bevolking, sedert den 14en Maart bijeen, vergadert iederen dag, niet slechts in verband met de vaststelling van de leiddraad voor het onderzoek, maar ook ter bespreking van de verschillende vraagstukken, welke in verband met het onderzoek van zelf in overweging komen.

De schrijver in het *Bat. N.bl.* kan op goed gezag mededeelen, dat de vrees, zoowel hier als in Nederland uitgesproken, als zou het onderzoek de kapstok worden, waaraan alle goede voornemens om den Javaan te hulp te komen worden opgehangen, ongegrond is. Van de zijde der commissie moet toch nadrukkelijk op den voorgrond gesteld zijn, dat het onderzoek in geenen deele wordt opgevat, als te moeten strekken ter voorlichting der regeering voor onmiddellijke maatregelen, in het belang van den inlander te nemen, en waarvoor het renteloos voorschot uit Nederland zou zijn te bestemmen. De commissie wenscht haar arbeid en later haar voorstellen, geheel los te maken van het tegenwoordige; nu het onderzoek op zoo breeden grondslag is ontworpen, kan daarvan geen dadelijk voordeel worden verwacht; dus behoort het onderzoek geenerlei invloed uitteoefenen op de hulp, die de regeering, op grond van haar reeds ten dienste staande gegevens, zou willen verleenen ter voorziening in de bestaande behoeften.

Wat niet belet, dat de commissie, zoodra eenig onderdeel van het onderzoek is afgeloopen, daarvan de regeering verslag, c. q. met de noodige voorstellen, kan doen.

Men kan er eenigszins vrede mee hebben, dat het omslachtig en tijdroovend onderzoek wordt voortgezet, nu het geheel los wordt gemaakt van in de naaste toekomst te nemen maatregelen.

Rampen en teleurstellingen. De resident van Amboina deelt mede, dat in den voormiddag van 16 Februari j.l. te Amahei eenige lichte horizontale schokken van aardbeving werden waargenomen, gepaard met onderaardsch gerommel.

Van den resident van Besoeki is het bericht ontvangen, dat in den namiddag van 2 dezer in de dessa Soekowono, district Soekokerto, afdeeling Djember, tengevolge van hevige winden 11 inlandsche woningen, 7 keukens, 3 bedehuizen en 3 padischuren zijn ingestort, terwijl eenige langs de wegen en op de erven staande boomen zijn ontworteld of beschadigd. De materiëele schade wordt geschat op f 270.

Persoonlijke ongelukken zijn niet voorgekomen.

Van den resident van Semarang is de mededeeling ontvangen, dat door bandjir in de rivieren, ontspringende op het Moeriagebergte, gedurende het tijdvak van 19—20 Februari j.l. van een 7 tal dessa's in het onderdistrict Kaliwoengoe, district en afdeeling Koedoes, zijn overstroomd 258 woonerven, 128 huizen en 427 bouws sawah, zoomede 343 en 42 bouws padi en suikerriet-aanplantingen.

Van den padi-aanplant is het gewas van 162 bouws door den bandjir vernield.

In genoemde afdeeling werden eveneens door hoogen waterstand in de Kali Serang, gedurende het tijdvak van den 20en tot den 25en dier maand, onder water gezet 1513 erven, 1388 huizen en 9625½ bouws sawah, waaronder 185? bouws beplant met padi; van de overstroomde velden ging het padigewas van 582 bouws verloren.

Subsidiën aan Militaire Tehuizen. Aan de militaire tehuizen te Koeta Radja, Fort de Kock, Padang-Pandjang, Padang, Batavia, Buitenzorg, Tjimahi, Magelang, Willem I, Soerakarta, Soerabaja, Malang en Amboina zijn voor het jaar 1904 respectievelijk de volgende subsidiën toegekend:

f 3120, f 360, f 360, f 360, f 1200, f 300, f 1000, f 360, f 540, f 360, f 1000, f 1000 en f 300.

Suiker. Uit Madioen wordt aan *het Soer. H.bl.* geschreven dat de stand van het riet gunstig is; iets minder regen zou door eenige ondernemingen misschien gewenscht worden, doch het meerendeel is zeer tevreden over den regenval. Toch zal het zaak zijn om den maaltijd zoo vroeg mogelijk te beginnen. Wil men in deze residentie een hoog rendement maken, dan dient er vroeg en vlug te worden gemalen, desnoods met opoffering van een tiende procent suiker minder in de ampas, zegt de schrijver.

Het roodrot breidt zich hier n.l. telken jare in toenemende mate uit en wanneer de fabriek niet zoodanig is ingericht, dat de maalcapaciteit voldoende is om het aangetaste riet vlug te verwerken, dan keldert het rendement al zeer spoedig met 0,1 pct. Het is zelfs mogelijk, dat in één maand een tuin 2 pct. achteruitgaat,

Vooral gronden, waarop weinig slib wordt afgezet, schijnen niet op te leveren, dat vatbaar is voor de genoemde ziekte. Men zal dus goed doen, vooral die tuinen in het oog te houden; doen zich ziekte-verschijnselen voor, dan is onverwijld vermalen een eisch.

De reis van den directeur van O. E. en N. Uit Bandoeng schrijft men omtrent deze reis aan *het Bat. Nbl.* dat de directeur van *O.*, *E.* en *N.* vergezeld door den inspecteur van het inlandsch onderwijs, den Hamer en den heer Hoekman, zijn dienstreis in het belang der inlandsche nijverheid heeft aangevangen. Wij lezen verder in het blad, dat hij met den sneltrein te Bandoeng aankwam en in het hotel Homan afstapte. Alle assistent-residenten, controleurs, regenten en wedana's van de Preanger-regentschappen waren opgeroepen om deel te nemen aan de conferentie, welke in den vooravond in de keboepaten van onzen regent gehouden zouden worden.

Vooraf werd een tentoonstelling van inlandsche nijverheid bezocht. Voor zoover er nog tijd was, had men kunstvoorwerpen en artikelen van handenarbeid, in de Preanger vervaardigd, in de keboepaten verzameld, terwijl de verschillende toekangs met hun handwerk bezig waren. Men kon er o. a. zien batiken, weven, vlechten, pottenbakken en snijwerk in hout, been en ivoor zien verrichten. De tentoongestelde voorwerpen waren de bezichtiging volkomen waard en wekten ook meer dan gewone belangstelling bij de bezoekers. Vooral de wapens en krissen van den bekenden wapensmid van Tjikeroe, Kartamadja, trokken de aandacht. De directeur werd door den resident rondgeleid.

Tegen half acht vereenigden zich alle ambtenaren in de receptiezaal van den regent, waar de conferentie door den directeur zelf geleid werd.

De eerste vraag, welke gesteld werd, was: »Hoe kunnen we het toegestane crediet van *drie millioen*, over vijf à zes jaar verdeeld te besteden, op de meest practische wijze aanwenden«. De directeur stelde voor deze som op een bankinstelling te deponeeren, zoodat verder men zonder bemoeienis van 's lands kas ten allen tijde vrije beschikking over het kapitaal zou hebben. Algemeen vond men dit de beste wijze van handelen.

Op deze vergadering, die slechts een goed uur duurde en Zondagmorgen voortgezet zal worden, werd niets definitiefs besloten. Men bracht verschillende punten onder de aandacht der vergadering, renteloos voorschot geven aan handwerkslieden, het gratis verschaffen van werktuigen om een ambacht uit te oefenen, oprichten van een soort ambachtsschool voor inlanders, waar zij vakonderwijs zouden genieten enz.

De assistent van Bandoeng stelde voor het plaatselijk museum uit te breiden met een verkooplocaal, waar de inlandsche ambachtslieden hun gemaakte voorwerpen konden étalleeren en verkoopen, zoodat ze niet de geheele kotta behoefden door te wandelen. Tevens ried hij jaarmarkten aan en zag hierin voor den afzet groot nut.

Het voorstel, om ook neringdoenden voorschot te verstrekken, viel in minder goede aarde, daar ten eerste de aanvraag enorm zou zijn, terwijl een goede controle bijna onmogelijk zou blijken te zijn.

De heer van Delden wilde een commissie van ambtenaren ter controle eener richtige administratie der gelden en tevens te Bandoeng, als hoofdplaats en centrum der residentie, een soort Centraal-station voor de inlandsche nijverheid, zoowel als opleidingsplaats voor de vakken als voor verkoopplaats.

Anderen gaven in overweging om de twee reeds bestaande hulpbanken voor inlanders, n. l. te Garoet en te Soemedang, financieel te steunen. Hieraan werden belangrijke debatten gewijd, zonder dat men echter tot een resultaat kwam.

Met het oog op het vergevorderde uur stelde de directeur voor de vergadering den volgenden ochtend te negen ure voort te zetten. Hij werd met alle aanwezigen uitgenoodigd vóór die vergadering het plaatselijk museum van kunstnijverheid met een bezoek te willen vereeren.

Dit museum, stichting van de vereeniging Bandoengs Nut, vindt men achter het zoutpakhuis. Door de bemoeiingen van den ijverigen secretaris hiervan, den heer R. Brons Middel, zag het museum en de tentoongestelde voorwerpen er keurig uit.

Bijna allen hadden gehoor gegeven aan de uitnoodiging, zoodat het kleine museum te klein bleek voor de bezoekers. Tegen negen uur reed men weder weg om een Zondagmorgen te besteden aan de voortzetting der vergadering, waarvan wij later c. q. verder verslag hopen uit te brengen.

Huisvlijt-Tentoonstelling. In den loop der maand Augustus a.s. zal door de afdeeling Semarang van den N.I. Bond van oud-onderoff. gehouden worden een tentoonstelling van huiselijken arbeid, waarop door beschermers, donateurs en leden kunnen worden geëxposeerd door henzelf of door leden van hun gezin vervaardigde voorwerpen van huiselijken arbeid, b.v. schilder- en teekenwerk, naai-, borduur-, vlecht- of houtsnijwerk enz. enz.

Het doel, dat men met deze tentoonstelling beoogt, is in hoofdzaak aanmoediging van de huisvlijt, zegt *de Locomotief.*

Bevordering van Inlandsche Nijverheid. De bestuursambtenaren in de afdeelingen der residentie Semarang zijn terstond na de ontvangst der missive van den directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid betreffende het onderzoek naar de middelen, waardoor de inlandsche nijverheid zal kunnen worden bevorderd, aangespoord voorwerpen van inlandsche nijverheid en industrie te verzamelen en hierheen te zenden. Met deze inzendingen zal dan eerstdaags in de Kaboepaten een tentoonstelling worden georganiseerd, ten einde den directeur van het departement, den heer Abendanon, in staat te stellen tot een overzicht van den handenarbeid der inlandsche bevolking van deze residentie en van de industrieele vermogens die nog bij haar sluimeren, zoo schrijft men in *de Locomotief.*

Heerendiensten. De eigenaren, administrateurs of beheerders van landelijke ondernemingen in de afdeeling Meester-Cornelis, Tangerang, Becassie en Krawang zijn door het bestuur uitgenoodigd, opgaven in te zenden van het aantal heerendienstplichtigen en het werk, dat hun wordt opgedragen. Ook wordt prijs gesteld op de mededeeling of en waarin de bevolking wordt tegemoet gekomen in de uitoefening van den landbouw.

Irrigatiewerken. Door den Directeur der B. O. W. is machtiging verleend tot het doen van opnemingen in het belang van de oostmoessons-bevloeiing in de afdeeling Kendal, waarvan de kosten zijn geraamd op f 1090; zullende het werk bestaan in onderzoek naar de mogelijkheid van het aftappen van water uit de Kali Dodri tot voeding van de leiding Giling en Kali Bloekar.

Vergiftiging. Mevrouw *R.* wonende op Pintoe Besi, is gisterenavond overleden, vermoedelijk tengevolge van het gebruik van vergiftigde melk, haar toegediend door een Madoereesche baboe. Deze wordt verdacht de vergiftiging gepleegd te hebben en is in arrest gesteld. Ook de huisgenooten, die eveneens van de melk gebruikten en de hond, die de weggeworpen melk oplikte, hadden last van brakingen.

Het onderzoek is voor den geneesheer uiterst moeilijk, daar de melk is weggeworpen.

Door de justitie en politie wordt ijverig onderzoek gedaan, zegt het *Bat. Nbl.*

Luitenant Delgorge. Men meldt aan de *Sum. post* dat luitenant Delgorge een paar dagen geleden aan een groot gevaar is ontsnapt bij de expeditie in de Gajoelanden. Op het onverwachts werd hij overvallen door twee Atjehers, die hem zeker niet heelhuids hadden laten gaan, ware het niet dat hij nog juist bijtijds een geweer uit de hand van een fuselier had kunnen rukken, waarmede het hem gelukte zijn beide belagers neder te leggen.

Zuid- en Oosterafdeeling van Borneo. In het Bandjireesche Nieuwsblad en trouwens ook in verscheidene andere Indische bladen lezen wij berichten op het zich langzamerhand uitbreiden van den aanhang des pretendent-sultans, wiens onderwerping men onlangs heeft geweigerd, omdat men niet wilde toegeven aan de door hem gevorderde formaliteiten en gestelde eischen, wat zijne woonplaats betreft. Reeds ruim eene maand geleden werd in Oost-Indië blijkbaar gevreesd, dat dit zich als eene olievlek uitbreidend en met aanvallen op onze zendingsposten gepaard gaand verzet tot ernstige moeilijkheden aanleiding zou geven.

Uit een enkele dagen geleden door de Nieuwe Rotterdamsche Courant van haren Correspondent in Indië ontvangen telegram blijkt, dat die donkere voorspellingen zijn bewaarheid geworden en dat in plaats van eene onderwerping, die de toestand in de Z. en O. Afd. van Borneo zou hebben kunnen brengen tot eene blijvende pacificatie, thans de ongeveer vijftig jaar geleden ontstoken oorlogsfakkel op nieuw met kracht zal ontbranden.

Met belangstelling zien wij nadere, meer gedetailleerde mailberichten te gemoet.

Een nieuwe stoomvaartverbinding. Zooals wij reeds vroeger hebben medegedeeld, bestond 't voornemen om het vaarplan der booten van de Messageries Maritimes te wijzigen en in stede van de lijn Colombo-Sydney-Noemea eene lijn Saigon-Singapore-Java-Brisbane-Sydney-Noemea te stellen.

De *Dépêche Coloniale* weet mee te deelen, dat de nieuwe lijn reeds in de maand September a. s., zal worden bevaren. Vier snelvarende paketbooten en twaalf cargo-booten zullen daarop dienst doen. De laatste categorie van schepen zal ook worden ingericht voor het vervoer van tweede, derde en vierde klasse reizigers.

Natte Ampasovens, systeem Buskop. Naar het *Soer. Hbl.* hoort, hebben de natte ampasovens, systeem Buskop, bij voortduring veel succes. De attesten van verschillende administrateurs, die van de vinding des heeren Buskop gebruik maakten, luiden onverdeeld gunstig, wat verklaart dat opnieuw eenige fabrieken besloten hebben het bedoelde systeem toe te passen.

RECLAMES.

West-Indische Berichten.

Suriname. De Koloniale Staten hadden pas het kluifje van de begrooting voor 1905 zich zien voorzetten toen alweer een nieuwe lijvige verordening bij hen werd ingediend. Deze betrof algemeene bepalingen van politie. In zijne Memorie van toelichting merkte de gouverneur onder meer het volgende op.

Bij zijn optreden vond hij eene verordening als deze nagenoeg gereed. Daarin waren evenwel voorschriften in zake drinkwaterberging opgenomen, die nu weggelaten werden, in verband met de voorgenomen artesische boringen. Ook moest een kleine omwerking van het ontwerp plaats vinden in verband met de verordening van 1903 betreffende de vaststelling van een uitbreidingsplan voor Paramaribo. Overigens werd het ontwerp nagenoeg geheel door den gouverneur overgenomen. Het bevat 5 afdeelingen: algemeene bepalingen van politie, bouwpolitie, vuilnisdienst, strafbepalingen en slotbepalingen.

De eerste afdeeling bevat de in de verouderde publicatie van 19 November 1828 vervatte en nog van belang geachte bepalingen.

De tweede afdeeling behandelt de bouwpolitie, waarvan de uitvoering zal worden verzekerd door, in navolging van hetgeen in Nederlandsch-Indië geschiedt, daartoe een rooimeester aan te wijzen, die ondergeschikt wordt gemaakt aan den chef van het bouwdepartement.

Als nieuwe bepalingen wordt de aandacht gevestigd op: de bepalingen betreffende beerputten, de bepalingen betreffende afwatering der erven, de minimum-afmetingen van nieuw te maken woningen, de voorafgaande keuring voordat nieuwe woningen betrokken mogen worden, de afkeuring van voor bewoning ongeschikt geachte woningen, de bepalingen omtrent stallen en veevervoer, enz., terwijl ter bescherming van de wegen de verplichting wordt opgelegd om de woningen aan de straatzijde van goten te voorzien en het laten afloopen van het water der erven op de wegen verboden wordt.

Dan is er nog een ontwerp-verordening houdende wijziging der grenzen van de districten Beneden-Commewijne, Boven-Commewijne en Cottica, en eene tot nadere wijziging van de verordening van 5 Maart 1872 betreffende het recht van zegel. Laatstgenoemde wijziging beoogt de toevoeging eener bepaling, die als volgt zal luiden:

»In alle gevallen waarin eene betaling het voldoen eener vordering op de koloniale kas betreft, zal het zegelrecht op de koloniale quitantie, indien dit verschuldigd is, door den schuldeischer worden gedragen«.

Den 22en Maart ll. zouden de verkiezingen plaats hebben van 5 leden der Koloniale Staten. De 5 aftredende leden zijn de heeren Mr. Heylidy, K. M. Bergen, J. Da Costa, D. Coutinho en J. A. Dragten, van wie eerstgenoemde zich niet herkiesbaar stelde. Behalve de vier andere aftredende leden werden per advertentie in de bladen nog als candidaten gesteld de heeren S. Bueno-Bibaz, die voor de eer bedankte, F. W. Hensen, R. A. P. C. O'Ferrall, Mr. C. F. Schoch en Th. J. F. Valois Smith.

Laatstgenoemde heeft in een Open Brief, in zijn blad, de *Surinaamsche Bode*, tot de kiezers gericht, gelukkig verklaard dat hij het candidaatschap aanvaardt:

»Suriname is mijn ik; volkswelvaart mijn leven; Nederland mijn beschermengel en eer mijn troon. Of dit in den smaak van lieden met een enge levensopvatting valt, is me onverschillig, daar ik zeer vooruitstrevend ben«, schreef de heer Valois Smith, die voorzeker menig eerzaam kiezer door deze verklaring een zucht van verruiming zal hebben doen slaken.

In ons nummer van 25 Februari ll. ontleenden we aan de surinaamsche bladen het geschrijf over verval van den handel en de wegen, die tot verbetering van den toestand door zekeren Jack Mercurius in de *Surinamer* werden aangegeven.

We worden nu, naar aanleiding van hetgeen wij toen schreven door dien Mercurius ter verantwording geroepen in de *Surinamer* van den 20en Maart ll., in welk blad hij ons verwijt dat wij een polititiek zouden volgen, waarin strikte eerlijkheid en partijdigheid niet de grondtoon is.

We wenschen te kennen te geven dat het ons niet te doen is, om hiermeê een antecedent te stellen voor toekomstige polemiek met correspondenten of van schrijvers van ingezonden stukken in de surinaamsche bladen.

Het in de *Surinamer* uit ons blad overgenomen citaat is verminkt weergegeven. Een paar woorden min of meer kunnen aan den zin een heel andere beteekenis geven.

Waar het ons juist te doen is om tegenover het kerkelijk-politiek geharrewar in de kolonie een zooveel mogelijk onzijdig standpunt in te nemen, geven wij dezen handelsgeneesheer, die ons partijdigheid verwijt, bedektelijk een wenk, dat al moge de kolonie door de vestiging der principale van de firma Kersten in het buitenland eenige inkomsten derven, zulks *middellijk* wordt vergoed door de diensten, die de evangelische broedergemeente, zeker niet minder dan andere, financieel door het bestuur meer bevoorrechte genootschappen, aan de kolonie heeft bewezen en nog bewijst. Uit een handelsoogpunt gaven wij te kennen dat het voor een handelaar vrijwel op 't zelfde neerkomt of hij te Paramaribo alleen 1000 gulden b. v. aan belasting heeft op te brengen, dan wel 1000 te Paramaribo en b. v. in Duitschland te zamen. De hollandsche guldens en de in die munt omgezette duitsche marken wegen op 'n budget even zwaar.

Curaçao. Op de begrooting voor 1905 is een memoriepost uitgetrokken voor kosten in verband met de detacheering naar Nederland van ondergeschikte ambtenaren.

De *Amigoe di Curaçao* merkte, naar aanleiding hiervan o. m. het volgende op:

Het consult is afgeloopen, de diagnose opgemaakt.

Kan echter nu met juistheid het gebrek waaraan onze ambtenaren lijden met name genoemd worden?

De toelichting op de tegenwoordige begrooting verraadt het geheim der geleerden. Er is een gebrek, een leelijk ook; maar hoe het nu eigenlijk heet, en wat er aan te doen? 't Is den heeren zelf nog niet duidelijk. »Aangezien bij de bewerking van deze begrooting nog niet bekend was — welke ambtenaren van de opengestelde gelegenheid gebruik zouden maken.«

Vooreerst, welke ambtenaren zijn niet voldoende wetenschappelijk ontwikkeld?

Volgens Prof. Went: de hoogere ambtenaren,« waarmede voornamelijk de »gezaghebbers« bedoeld werden.

Volgens den Gouverneur, »het ondergeschikt ambtenaarspersoneel.«

Volgens den Minister: Hiervoor zullen misschien ook verlofgangers in aanmerking kunnen komen.«

Het ondergeschikt ambtenaarspersoneel gaat niet op verlof. Hun traktement draagt niet zoo ver, dat zij Holland kunnen bereiken. Zoo heel ondergeschikt kunnen die ongeschikte ambtenaren dus niet zijn.

Men schijnt derhalve iets te *willen* zeggen, maar het niet te *durven*.

Wat dan wel de ziekte is, waaraan die onbekenden lijden?

— Ruimtevrees, — zoo ge wilt »gebrek aan ruimte van blik, aan wetenschappelijke ontwikkeling en daardoor gemis van *volledige* geschiktheid voor *enkele* betrekkingen.«

Hoe nu, de genezing te bewerken? Op twee manieren.

1o. Curaçaosche ambtenaren in Nederland detacheeren op eene wijze, die ten goede kan komen aan hunne latere dienstvervulling.«

2o. »Ambtenaren, die toonen de noodige capaciteiten te bezitten voor zooveel noodig de gelegenheden (geven) om in (Nederland) hun blik te verruimen.«

Het recept is niet zeer duidelijk geschreven, maar wij begrijpen er toch dit uit, dat er *twee* geneesmiddelen moeten worden bereid, berekend naar het verschillend stadium der ziekte.

Detacheering in Holland voor het ondergeschikt ambtenaarspersoneel; gelegenheid om den blik te verruimen voor de hoogere ambtenaren, die reeds de noodige capaciteiten bezitten.

Wat het eerste betreft, het detacheeren, dit dunkt ons niet wel mogelijk, als er ten minste werkelijk *ambtenaren* bedoeld worden en niet *jongelingen* die neiging gevoelen voor den ambtenaarsstand.

In het tweede geval, indien er eigenlijk slechts sprake is van *jongelieden* voordat zij ambtenaar worden, zouden wij liever spreken van *opleiding*, en dit schijnt ons onder bepaalde voorwaarden praktisch uitvoerbaar en hoogst nuttig.

Hoe toch zal deze detacheering geschieden?

Stel eens het geval, dat een der hoogere ambtenaren, de mindere beambten missen daartoe de gelegenheid, met verlof naar Holland gaat. Zoo'n persoon heeft natuurlijk recht op een jaar *vacantie* tot herstel zijner gezondheid.

In dit jaar van verlof kan de Minister hem dus moeilijk een betrekking opdragen. Na dit geheele of ander half jaar wordt hem aangezegd nog langer te blijven. Wie onderhoudt hem en zijn plaatsvervanger, wie zorgt voor zijn familie, zoo hij met vrouw en kinderen naar Holland kwam? Wordt zijn traktement betaald door Holland waarvoor hij werkt of door Curaçao? Of moet onze kolonie soms leergeld betalen? en naar welken maatstaf zal zijn salaris geregeld worden. Zal hij gelijk staan met de hollandsche ambtenaren met wie hij samenwerkt, of het traktement van hooger beambte blijven genieten, terwijl hij natuurlijk ondergeschikt werk moet verrichten.

Zal deze scheeve verhouding de samenwerking en lust tot arbeiden niet onmogelijk maken?

Waar zal men hem plaatsen? In een betrekking, die ten goede kan komen aan zijn latere dienstvervulling, zegt de Minister. Maar in onze kolonie doorloopen de beambten *alle* betrekkingen, daarin bestaat hun promotie. Iemand die dus in één ambt bekwaam wordt, deugt niet voor Curaçao. Niet in zijn ambt waarvoor hij is afgericht, omdat dit te weinig betaalt voor nederlandsche opleiding en, nu verdere promotie wordt buitengesloten, ook den prikkel tot ijver en toewijding mist, niet voor andere betrekkingen, omdat hij door zijn detacheering naar Holland te éénzijdig is opgevoed. Of zou het bijv. een toekomstig gezaghebber zooveel voordeel brengen, dat hij een of twee jaar in Nederland aan de posterijen is verbonden geweest?

En aan dezen tak van dienst zullen toch de meeste gedetacheerden verbonden moeten worden.

Wat zal den Curaçaonaar op een hollandsche secretarie uitvoeren, of aan de griffie?

Voor deze betrekkingen wordt immers een opleiding vereischt, en een kennis van bijzondere hollandsche toestanden die niet gevorderd mag worden van onze ambtenaren en hun ook vrijwel overbodig is.

Zoolang de traktementen hier niet verhoogd worden, zal *speciale* opleiding in Holland niet uitvoerbaar wezen. Nu kunnen sommige betrekkingen minder gesalarieerd worden, omdat er verhooging te verkrijgen is bij promotie tot andere.

Over het onmogelijke voorstel van detacheering van indische controleurs hebben we vroeger reeds gesproken.

Algemeene opleiding dan. Hiervoor valt wel iets te zeggen. Maar dan is er natuurlijk geen sprake meer van de hoogere of zelfs niet van ondergeschikte ambtenaren op verlof, deze maatregel kan alleen worden toegepast op jongelingen die neiging gevoelen tot den ambtenaarsstand. Zij konden na hier de gewone scholen te hebben doorloopen nog een bijzondere opleiding genieten voor administratieve werkzaamheden, hetzij hier die gelegenheid geopend mocht worden, hetzij dat er studiebeurzen gesticht werden voor administratieve opleiding in Holland.

De Indo in het Leger.

Als steun ter voorkoming van pauperisme, wordt door de Pauperisme-commissie o. m. het leger genoemd, „niet zoozeer — zooals ze mededeelt — als débouché voor honderden jongelieden onder de meest behoeftigen, maar door de gelegenheid, welke de militaire dienst aanbiedt, om na reëngagement met een wel is waar niet ruime, doch blijvende ondersteuning de gelederen te verlaten, zoodat, vooral bij de sobere levenswijze van den Indo-Europeaan, gebrek althans hem niet onvermijdelijk behoeft te wachten."

Terecht voegt de commissie hieraan toe: „of in deze richting nog werkelijk noemenswaardige maatregelen zijn te nemen, mag betwijfeld worden."

Naar het ons voorkomt, draait het geheele pauperisme-vraagstuk om één groote zaak: *gebrek aan goeden wil bij den Indo.* Zoolang die goede wil niet bestaat, is het den moriaan gewasschen naar middelen te zinnen om den Indo materieel op te heffen.

Ziehier een klein staaltje van onwil, welke wij uit de Locomotief van ongeveer een maand geleden — het juiste nummer is ons ontgaan — citeeren;

Leegloopers, alias Paupers. Op een wandeling langs de steegjes van Karangbidara kan men zich overtuigen van het groot aantal jongelieden tusschen de 15 en 18 jaren die geen bestaan hebben. Met gelapte, verkleurde en aan flarden gescheurde kleeren kan men ze bijna elken dag tusschen half 6 en 9 uur in den vooravond op de brugleuningen zien zitten, zich vermakend met zingen, fluiten en strootjes rooken. De meerderheid is slechts kort of nimmer op school geweest, drukt zich dan ook het liefst in het Maleisch uit, daar tusschen nu en dan een Hollandsch woord voegend. In hun woordenkeus zijn zij vaak zoo onkiesch dat een dragonder er van zou blozen. Vraagt men belangstellend naar hun toestand dan verneemt men unanieme klachten over de ellende en armoede die zij lijden. Op een vraag waarom zij niet naar een betrekking zoeken, krijgt men steeds tot antwoord: van den een »kan niet toelis meneer«, een tweede »tida bisa dapet« en een derde »isterniet njang help« enz. enz.

Als hun gezegd wordt dat hier de vereeniging »Soeria Soemirat« bestaat, waar zij dadelijk, al is het tegen een laag begin-loon, werk kunnen vinden, zeggen zij kortweg: »wil niet!« De reden van die weigering verzwijgen zij liever. Wat er van de jongens, enkelen zelfs flink gebouwd en tot zwaren arbeid geschikt, moet worden, is ons een raadsel; konden zij maar overgehaald worden om in militairen dienst te gaan; het leger kan zulke lichamelijk flink ontwikkelde jongens best gebruiken.

Juist zoo, het leger kan zulke jongens best gebruiken, maar ook buiten het leger is meer dan voldoende gelegenheid een eerlijk stuk brood te verdienen, mits de Indo zich maar heen zette over valsche begrippen van het Europeaanschap c. a. „prestige" en „beschaving". Wij schreven al zoo dikwijls, Indië is geen luilekkerland, waar iemand de gebraden duiven in den mond vliegen. Ziekelijke philantropie kan slechts het kwaad in de hand werken, niet wegnemen.

Om dienst te nemen in het leger wordt geen algebra of latijn vereischt. Het hoopje Indo's, die zonder betrekking zijn, zouden allen in het leger kunnen worden opgenomen, indien zij dit slechts wenschten en bij het leger zouden zij zonder eenigen twijfel het beter hebben, dan zij, in verband met hunne ontwikkeling in eene burgerlijke betrekking, ooit bereiken kunnen: voeding, verpleging en huisvesting, de drie factoren van het materieele leven, zijn in de kazernes ongetwijfeld beter dan die in de arme wijken.

Ware de verwezenlijking van dit ééne denkbeeld van de pauperisme-commissie slechts mogelijk, van indo-pauperisme zou geen sprake meer zijn. En het is juist deze categorie van indo's, die geholpen moet worden, doch die wars is van elke hulp, welke naast rechten, verplichtingen schept. De ijzeren tucht in het leger, mishaagt deze lieden, die liever vrij in de kampongs ronddolen, zonder werk en zonder eenig uitzicht op lotsverbetering, dan zich onderwerpen aan de reglementen en bepalingen van het leger dat hun werk verschaft en vaderlijk voor hen zorgt, met een goede toekomst voor hen bij goede plichtsbetrachting. De vrijheids-ideeën zitten bij deze indo's te diep, dan dat wij er wijziging van verwachten zonder *moreele* hulp.

In zooverre zijn wij dan ook van oordeel, dat bij het tijdelijke der verbintenis voor het leger en de vele minder gunstige invloeden in de kazerne, het voordeel van het dienstnemen in het leger over het algemeen twijfelachtig is, maar voor de bedoelde categorie van indo's kan, in vergelijk met hun gewone ongebonden leefwijze, een dienstverband niet anders dan heilzaam op den pauper werken. Materieel gaat hij vooruit en moreel werkt in zekere mate de tucht. Hij leert gehoorzamen, zich inbinden, iets uitvoeren voor den kost en het loon, zich beheerschen en is het alleen, dat dit door zijn dienst in het leger wordt bereikt, dan is naar het ons voorkomt, reeds *veel* bereikt. Verkeerde karaktervorming wordt gewijzigd en gevestigd op, zoo niet hechte, dan toch betere grondslagen.

Nochtans in het leger zijn vele indo's. Ten tijde van generaal Pfeiffer in 1884 bedroeg hun aantal 2.8 pct. en ten tijde van generaal Vetter in 1897 4.2 pct. der geheele indo-bevolking. Het cijfer is in vergelijk van de numerieke sterkte in Europeesche legers, welke op 1 tot 3.8 pct. van de geheele bevolking wijst, zeker niet onbelangrijk te noemen. Dit feit getuigt eenerzijds, dat in algemeenen zin, de indo niet afkeerig is van het dienst nemen, anderzijds dat van aanvoer van indo's naar het leger wel heil is te verwachten. Wij moeten evenwel tot recht begrip der zaak even opmerken, dat onder de indo's verschillende klassen voorkomen, waarop wij in dit weekblad (*de Java-Post*) reeds meermalen de aandacht vestigden en dat het daarom niet aangaat bij de beoordeeling hunner geschiktheid ze alle over één en denzelfden kam te scheren. Van versterking van het leger door het dienstnemen van de zoogenaamde paupers verwachten wij weinig of niets, daarentegen zijn wij van oordeel, dat het maximum van indo's in het leger verre van bereikt is. Het toenemend aantal indo's in het leger van af 1859, toen deze kwestie voor het eerst werd aangeroerd, is hiervoer eene vingerwijzing. Wel is waar mag met generaal Vetter worden aangenomen, dat het voornaamste contingent indo's in het leger, door de kazerne's wordt geleverd, m. a. w. de indo-soldaten van militaire vaders afstammen, doch ook buiten die categorie indo's zijn er velen, die in het leger dienen, en lust hebben tot dienen, ook al behooren zij niet tot de paupers. Eigent het karakter der paupers zich niet voor de militaire tucht, de andere catagorie indo's bezitten wel degelijk militaire eigenschappen en deugden. Generaal Vetter was over den indo-militair slecht te spreken, doch dit kwam omdat hij te veel generaliseerde en weinig onderscheid wist te maken tusschen de twee groepen van indo's welke ieder ook in het leger vertegenwoordigd zijn. De generaals van Swieten, de Neve en Pfeiffer waren overtuigd van de goede militaire eigenschappen van den indo, zij moedigden de werving van hen aan en trachten tevens eene oplossing te vinden van het vraagstuk, op welke wijze de goede eigenschappen konden worden onderhouden en bevorderd. Generaal van Swieten was voor afzondering van het indo-element in het leger. In verband hiermede werd in 1861 te Kedong-Kebo (Poerwo-redjo) een proef genomen. Een der compagniën van het aldaar in garnizoen liggende 8e bataillon diende tot opname van alle indo-jongelingen. Ondanks alles wat werd gedaan om de proef te doen slagen, mislukte zij geheel. De uitkomsten wezen er op, dat de gemaakte afzondering totale afscheiding veroorzaakte tusschen Europeaan en Indo, dientengevolge elken band van kameraadschap tusschen hen verbrak, ja, tot een bepaald vijandige houding oversloeg, die elke samenwerking van Europeaan met indo haast onmogelijk maakte. Bij dit alles ging de Indo intellectueel en moreel achteruit. Het leven van den indo wisselde af tusschen dat in de kazerne en de kampongs. In Europeesche gezelschappen zag men ze niet meer.

ADVERTENTIËN.

Postzegelverzamelaars. Vraagt mijn RECLAME CATALOGUS (Januari 1903) die U gratis en franco wordt toegezonden.
H. W. M. M. BRANS, Rotterdam.
Philatelistisch Bureau. — Geldersche Kade 12.

Alle Hygienische Artikelen N.M.
zoowel voor Heeren als Dames, steeds, ook de nieuwste, in grootste sorteering voorhanden. Geill. prijscourant **10** cents. Geill. brochure **70** cents franco.

Fransche Breukbanden zonder Veer
nooit pijnlijk in het dragen en toch absoluut vertrouwbaar.
Aanbevolen door tal van Specialiteiten en Artsen **f 2.50** enkel, **f 5.—** dubbel.
„De nieuwe breukband" Meyrignac syst. Dr. DUPREZ te *Parijs*, zonder veer langs rug en heupen, reguleerbaar, knelling en schaving vermeden prijs **f 5.—**.
Naar buiten met **15** cents verhooging na ontv. van postw. of onder rembours.
„Sanitas", Weesperstraat 11, Amsterdam. Telef. Interc. 1976.

S. SPIJER & Co.
Magazijnen in Goud, Zilver, Diamanten, Horloges, enz.
Specialiteit in Oud-Hollandsch Zilver.
Groote sorteering Tafelzilver.
Uitgebreide collectie in gouden Trouw- en Verlovingsringen.
Ateliers voor het zetten van Diamanten enz.
Spuistraat 26, Passage 59, Schoolstraat 7,
's-GRAVENHAGE.

Maison OSKAM.
Magazijn van Geimporteerde Sigaren
DEN HAAG. Hoofdkantoor Hoogstraat 27 Teleph. 2403.
Filiale Witte de Withstraat 14.
Voor Rotterdam: Soetensteeg 7a.
Grootste export voor Indiën.
Zeer doelmatige blikverpakking, gave overkomst gegarandeerd.
Vraag voor Uwe 3 cts sigaren **Oskam's doktertjes, Maxima** en **El Comercio.**
200 stuks franco verzending door geheel Nederland.

zijn de elegantste, nieuwste, **lichtste, soliedste** en **goedkoopste** van alle nagemaakte soorten RIETEN KOFFERS en worden met garantie geleverd.
Eenig adres voor Lohengrin Koffers:
Haagsche Kofferfabriek,
Passage 53-57, DEN HAAG. Telefoon 1597.
Noordblaak 93, ROTTERDAM. Telefoon 3424.
Grootste gesorteerde Magazijnen in Nederland van
Koffers, Tasschen en Lederwaren.

RAJAH-THEE
de **Nationale Thee** bij uitnemendheid, is een product van NEDERLANDSCH-INDIË.
Overal verkrijgbaar à f 1.50, f 1.25, f 1.— en f 0.80 per pond.
in pakken à 4, 2, 1 en 1/2 ons.
Luxe-blikken à 2 1/2 ons 75, 60 en 50 cts.
RAJAH-THEE wordt des namiddags geschonken in den winkel van „Boeatan" Plaats.

Onze beroemde Santal Parelen
genezen snel en zeker alle Nier- en Blaasaandoeningen, pijnlijke, moeielijke en bloederige urineloozing en **Geheime Ziekten**, zoowel nieuwe als verouderde bij mannen en vrouwen. Extern gebruik. Ontelbare aanbevelingen. Prijs per flacon **f 1.20**, fr. p. p. **f 1.30**. **Uitsluitend** verkrijgbaar bij:
„Sanitas", Weesperstraat 11, Amsterdam. Telef. Interc. 1976.

's-Gravenhaagsche
Crediet-vereeniging en Depositokas
Den Haag. — Buitenhof 46.
Waarborgkapitaal en Reserve f 400.000.
Directie:
Mr. I. B. VAN BERCKEL. — J. L. DIETZ.
Commissiehandel in **Effecten** en **Coupons**. **Credieten** tegen persoonlijk of zakelijk onderpand. Verhuurt **Safes** in den brandvrijen kelder. Plaatst gelden à **deposito**, in **chèque-rekening,** in de **spaarkas**.
Correspondent van de **Ned. Ind. Escompto-Maatschappij.** Betaalt hare **Wissels** uit. Fourneert tegen zeer voordeelige koersen **Traites** op de belangrijke plaatsen in **Ned. Indië**.
Verstrekt alle gewenschte inlichtingen.
Kantoortijd 9—3 uur.

Voor elke afwijking van den normalen haargroei wende men zich om **kosteloos advies** tot den Hofkapper
Justman Jacob
Korte Poten 40, 's-Gravenhage.

Een Koffieplanter, 35 jaar oud, van goede getuigschriften voorzien, grondig bekend met Java- en Liberiakoffie-cultuur en vele bijcultures, sprekende Javaansch, Madoereesch Soendaneesch en Maleisch, uitstekend met werkvolk kunnende omgaan, 15 jaar in de cultuur werkzaam geweest, zoekt
PLAATSING.
Tuinonderhoud f 10.— per bouw, gegarandeerd goed. Specialiteit in het herstellen van achterlijke en verwaarloosde ondernemingen. Brieven onder motto „*Café*" worden ingewacht vóór 1 Mei a. s. aan het Bureau van dit blad.

Vriendelijk Tehuis.
Bij een gehuwd medicus, te Amsterdam een huis met tuin op goeden stand bewonende, bestaat gelegenheid tot **opvoeding en verzorging van 1 of 2 kinderen.** Brieven onder letters U.A. aan SCHELTEMA & HOLKEMA'S Adv Bureau, *Amsterdam.*

V. A. CUYPERS Jr.
Schoeisel naar maat.
OBRECHTSTRAAT 54,
'S-GRAVENHAGE.

Voor gezondheid bij een boer.
In eene gezonde streek (Betuwe) wordt bij een grooten heerenboer **Kost en Inwoning** aangeboden voor een Heer of Dame, tegen billijke voorwaarden.
Brieven fr. onder Motto **Inwoning**, aan het Bureau van dit Blad.

OUDE en INDISCHE BRILLANTEN
worden tegen marktprijs ingekocht door
N. BLOM,
in Goud, Zilver en Edelgesteenten,
Amsterdam, N. Heerengracht 9.

Zutphen Vooruit.
Zutphen, gelegen in een gezonde, boschrijke, malaria-vrije omgeving, is bijzonder geschikt voor vestiging van gezinnen die een **gezellige, niet te dure** woonplaats verlangen. Huren matig. Op het gebied van **Tooneel, Concerten, Opera's, Kunst** en **Wetenschap** is er hetzelfde te genieten als in grootere steden, maar veel goedkooper.
De plaats is uitstekend voor opleiding van jongelieden. Men heeft er een **Gymnasium, H. B. School** (beiden ook voor meisjes toegankelijk), **Scholen van uitgebreid onderwijs, Meisjesschool, Kunstnijverheidschool** (teekenen, boetseeren, houtsnijden, kunstnaaldenwerk, japonnaaien), **Muziekscholen, Taalcursussen, Kookschool, Rijksnormaallessen,** enz.
M. M. F. LUPPES, Voorzitter.
M. G. A. WENNIPS, Secretaris.

Th. A. A. SIMONIS
34 GROENMARKT,
over de Prinsestraat, DEN HAAG.
Desinfectie van Vertrekken
volgens Prof. Flügge.
STOOMDESINFECTIE
EN MOTZUIVERING VAN GOEDEREN.
Machinale Stoomzuivering van Bedveeren.
Wasschen, opmaken en repareeren van beddegoed.

Sanitas Mannenhulp.
Pillen van Prof. Dr. Spencer
herstellen en voorkomen beslist afdoend abnormaal verlies van levenskracht bij mannen.
Prijs per flacon Drie Gulden.
Prospectus fr. tegen inzending van 10 c.

Sanitas Vrouwenhulp.
Pillen van Dr. Mortin
pijnstillend, herstellen den normalen toestand.
Uitsluitend echt à f 5. p. flacon, f 5.10 fr. p. p. bij
„Sanitas", Weesperstraat 11, Amsterdam. Telef. Interc. 1976.

„Arnhem" Levensverzekering-Maatschappij **„ARNHEM".**
Directie: Th. LIEFRINCK, P. A. BOONE.
Generaal-Inspecteur: C. A. VAN DER HUCHT, te *s-Gravenhage.*
Inspecteurs: H. N. STAKMAN te *'s-Gravenhage;* G. O. A. VUNDERINK te *Groningen*
P. A. BOONE Jr. te *Arnhem;* J. P. PUNT te *Breda.*
Bijkantoor te **Batavia**, Directeur J. WILDEMAN.

Lambert Waterreus,
Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag
TELEPHOON 1447.

Ontvangen van de Javasche Conservenfabriek
te POERWOREDJO:
EEND in gelei . . . per blik f 2.—
KIP in gelei . . . . „ „ „ 2.—
KUIKEN in gelei . . „ „ „ 1.30
SAMBALLANS, BOEMBOE'S, ATJARS etc.
GEBROKEN MIE per half Kilo f 0.20.

Tentoonstelling te Amsterdam
VAN
Timorsche Kunstnijverheid-voorwerpen
MAANDAG 25 APRIL a.s. van 1 tot 6 ure n.m.
IN HET
American Hotel
OP HET LEIDSCHE PLEIN.
TOEGANG VRIJ, zoowel voor leden als niet-leden.
Het Bestuur van „OOST en WEST"

TOKO BETAWIE
Emmakade 55,
VERWACHT:
Indische Pompelmoezen, versche Ketella's.
VERSCHE KRUIDEN direct uit de Preanger:
Dodol doerian, Dodol mangis, Dodol zuurzak, Dodol tapé.
Versche GROENE TJABÉ's.
Gestampte gez. Spaansche Peper in de bekende flacons à *f* 0.5

VERHUIZINGEN en TRANSPORTEN
binnen de stad,
van en naar alle plaatsen in Nederland en het Buitenland
J. J. MESKER,
Casuariestraat 13, - Den Haag
TELEFOON No. **259.**

F. H. BOTHE,
21, Veenestraat -- Den Haag.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveauté's voor elk seisoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

Nederlandsch Wapenmagazijn
voorheen S. DE JAGER,
HAARLEM, Barteljorisstraat 32.
's GRAVENHAGE. Spui 12.
Fabriek van Wapens en Schermartikelen.

Zwakte, Onmacht, Uitputting,
Overspanning, Slapeloosheid, Droomen enz. wordt radicaal en spoedig genezen door onze beroemde **Amerikaansche Versterkings Pillen.** Talrijke attesten en aanbevelingen. Prijs **f 2.**— per flacon; **f 2.10** franco p. p.
Uitsluitend echt verkrijgbaar bij
„Sanitas", Weesperstraat 11, Amsterdam. Telef. Interc. 1976.

Er zijn er die de mislukking der proef toeschrijven aan de fout om één en hetzelfde bataillon te bestemmen tot opname van twee compagnieën van Europeanen en Indo's tegelijk en liever hadden gezien, dat de indo-compagnie ergens anders ware geplaatst, waar geen Europeesche militairen waren gevestigd; het is mogelijk dat de vijandschap tusschen Indo en Europeaan hierdoor achterwege zou zijn gebleven, doch dan zou men ook dit stelsel consequent hebben moeten volhouden, dewijl elk samenzijn van Indo- en Europeesche compagniën noodzakelijk, en veel spoediger tot botsing aanleiding zouden hebben gegeven. Hoe dit slecht te rijmen is met troepenbeweging en militaire expedities, zal wel geene nadere toelichting behoeven.

De vereeniging van Indo's in afzonderlijke compagniën als mislukt beschouwende, bleef er niet anders over dan het stelsel van vermenging van Europeanen en kleurlingen in de gelederen toe te passen· Ook dit stelsel is in de practijk niet gebleken het juiste te zijn. De geschiktheid van de indo tot militair lijdt er ernstig onder. De goede elementen niet te na gesproken, bestaat er tusschen Indo en Europeaan in de kazerne te groot verschil in levensopvatting, in denkwijze, in behoeften en neigingen. Dit verschil is oorzaak, dat hij zich niet gemakkelijk bij den Europeaan aansluit. doch de gemeenschappelijke omgang heft, zoo niet geheel, dan toch ten deele het rassenverschil op, brengt het terug tot bepaalde verhoudingen. In zooverre is dus het huidig stelsel verre te verkiezen boven dat van afzondering en geen ander afdoend stelsel bekend zijnde, valt er niets anders te doen, dan te roeien met de riemen, die men heeft. Schikt de betere groep der Indo's zich, al is het ook met tegenzin, in de omstandigheden, waarin zij zijn verplaatst, heel anders is dit het geval met de groep, die wij hierboven onder de zoogenaamde paupers rangschikten. Opgeblazen door eigenwaan en trots is deze Indo de tegenvoeter van den ruwen, maar toch natuurlijk goedhartigen Europeeschen fuselier. Twee categorieën van krijgsmakkers, die elkaar absoluut niet begrijpen. De rassenhaat treedt bij deze groep Indo's geprononceerd op. Waar zij door de militaire tucht gedwongen worden tot gehoorzamen trachten zij zich daarvan in den aanvang vaak te onttrekken door lijdelijk verzet. Gelukt ook dit lijdelijk verzet niet, dan vervallen zij van kwaad tot erger, onhandelbare, tevens diep beklagenswaardige wezens die eigenlijk nooit bij het leger hadden moeten dienen.

De betere groep van Indo's zal steeds een aanwinst voor het leger blijven. Door den driejarigen omgang met den Europeaan maakt hij zich spoediger zijn behoeften en gewoonten eigen, gevoelt hij zich in den waren zin des woord *meer Europeaan*, eigenschappen, die hem later in de burgersamenleving gemakkelijk zijn weg doen vinden. De laatstelijk genomen maatregel, om driejarige engagementen met f 90 premie toe te staan, zal ongetwijfeld zijn behoud voor het leger aanmerkelijk doen stijgen. Te bejammeren blijft het evenwel, hoe betrekkelijk weinig Indo's ambitie genoeg hebben het verband van 12 jaar uit te dienen om het gagement te halen. Na het reëngagement voor de eerste maal, verlaat de Indo veelal het leger om zijn geluk in het burgerlijke te beproeven. Het moet gezegd, dat zijn kans van slagen in den regel vrij wat grooter is, dan wanneer hij niet in het leger had gediend. Een groot percent onder hen dankt feitelijk aan den militairen dienst zijn succes in het burgerlijke en voorbeelden zijn er genoeg aan te wijzen, dat zij op slot van rekening het verder brengen dan landgenooten, die de pen boven het geweer verkozen.

Zooals is gezegd, wordt het grootste contingent indo's voor het leger geleverd door het leger zelf. De vrijgevige bepalingen, die omtrent hunne kostelooze opleiding tot militair door het gouvernement in het leven zijn geroepen, hebben er niet weinig toe medegewerkt, dat vele kinderen, die anders zonder eenigen twijfel tot vagebonden zouden opgroeien, een aanwinst bleken te zijn voor het leger. Nochtans mag men niet te optimistisch ten deze oordeelen. Er zijn er ook, die ondanks militaire opleiding beslist niets voelen voor den militairen dienst en zoo gauw hun verband om is, het leger verlaten om er nooit weer bij terug te keeren. Deze gevallen zijn evenwel geen regel, integendeel worden bij de verschillende wapens vele indo's aangetroffen, die vroeger militair pupil geweest zijnde, uitmunten door flink en goed gedrag en veel toewijding voor den militairen dienst toonen.

Het stelsel van opleiding is dus verre van veroordeeld, vooral niet, nu in de laatste jaren in die opleiding zooveel verbetering is gekomen. De soldatenkinderen worden van hun 6e tot hun 12e jaar tot een bepaald maximum aantal bij de verschillende inrichtingen van liefdadigheid ondergebracht, een maatregel die niet anders dan gunstig kan werken op de karaktervorming der kinderen. Thans is men doende de leeftijdsgrens der kinderen. waarop zij de inrichtingen van liefdadigheid moeten verlaten, van 12 op 14 jaar te brengen, een verbeterde bepaling, welke toejuiching verdient. Is hiermede reeds alles bereikt? Wij meenen van neen. De verdere opleiding van de pupillen aan de militaire inrichting te Gombong laat weinig te wenschen over. Wij zijn zoo vrij alle mogelijke verhalen die de ronde doen over gebrek aan toezicht etc. bepaald tegen te spreken. De militairen, die met het toezicht en de opvoeding der kinderen te Gombong zijn belast, hebben inderdaad aanspraak op meer waardeering dan de „men's" hun willen toekennen. De „men's" zien gewoonlijk over het hoofd, dat de leeftijd van 14, 15 en 16 jaar, vooral bij de vroegrijpe Indische kinderen, de lastigste jaren zijn voor de opvoeding. Hard- noch zachtheid werken soms iets uit om den jongeling tot rede te brengen, ondanks het beste toezicht en de strengste tucht doet hij wel eens dingen, welke zeer af te keuren zijn. Wij vinden het daarom dwaas de opvoeders daarvan een verwijt te maken, minder aan de *opvoeding* dan wel aan de *omgeving* wijten wij in hoofdzaak de slechte handelingen van sommige pupillen. Wij vreezen niet voor tegenspraak, wanneer wij beweren, dat de Indische omgeving in dit opzicht veel slechter is, dan de Hollandsche, althans in de lummeljaren der kinderen.

Bij ons is daarom het denkbeeld opgekomen of het niet zooveel beter zou zijn de pupillen, indien zij de liefdadigheidsinrichtingen verlaten, direct naar Nederland te zenden, om daar in een der militare inrichtingen hunne verdere opleiding te ontvangen. De pupillenschool te Gombong zou dan kunnen worden opgeheven en het daardoor vrijkomend geld worden besteed aan de opleiding in Nederland. Zooveel duurder, met inbegrip der overtochtsgelden, zal dit wel niet zijn.

Onder de vele voordeelen, die eene dergelijke opleiding heeft, is zeker niet het minst dat de jongelieden meer vertrouwd geraken met de Hollandsche omgeving, zich de behoeften en neigingen der Hollanders gemakkelijker eigen kunnen maken om op deze wijze zich meer Hollander te gevoelen. Ons dunkt dat zoo iemand later in Indië in een gemengde compagnie geplaatst, zich beter in zijn lot zal schikken, dan thans, over het algemeen genomen, het geval is. Het voornaamste bezwaar tegen vermenging van Indo's en Europeanen in de gelederen zou hierdoor komen te vervallen. Europeanen en Indo's zouden zich in werkelijkheid meer één gevoelen, wat de intensieve kracht van het leger zou verhoogen. De gelegenheid in Nederland, om zich in alle richtingen te ontwikkelen, waartoe men zich het meest geroepen acht, is tevens een niet geringe factor in de opleiding.

En zoo verwachten wij van die opleiding, zoowel voor de jongelieden zelve als voor het leger het meeste succes. Wij zouden zelfs verder willen gaan en in overweging geven de opleiding van militair pupil niet alleen open te stellen voor soldatenkinderen, maar ook kinderen buiten het leger tot een vooraf bepaald maximum en onder dezelfde waarborgen als voor de tegenwoordige pupillen zijn vastgesteld. Wij twijfelen niet, of deze maatregel zou een toevloed van indo's naar het leger lokken, in beiderlei belang.

W. H. B.

Wij hebben bovenstaand stuk, dat het eerst in de *Java-Post* verscheen, overgenomen uit het „Bondsblad" van 12 Maart j.l.: het geeft eene goede schets van den aard van het Pauperisme onder de Indo-Europeanen en behandelt daarbij een vraagstuk, waarvoor wij in vroeger jaren meermalen de aandacht van de Regeering hebben gevraagd. In onze militaire loopbaan in Oost-Indië deden wij de ondervinding op, dat de Indo-Europeaan, in doorslag, een uitmuntend soldaat is, vooral te velde. Bij de groote moeielijkheid om in Nederland het getal Europeanen voor het Indische leger noodig, aan te vullen, wezen wij daarom middelen aan, die, naar onze overtuiging, het leger, den Staat en den Indo zouden ten goede komen.

Uit het onderschrift, dat de Hoofdredacteur van het Bondsblad op het artikel van W. H. B. deed volgen, nemen wij in de eerste plaats enkele alinea's over, die wij volkomen juist gezien achten en die vooral merkwaardig zijn omdat ze van het orgaan van den Indischen Bond uitgaan. Zij luiden als volgt:

„Wij wenschen vóór alles op den voorgrond te stellen, dat men de beteekenis van het Pauperisme onder Europeanen en hiergeborenen, uit een sociaal oogpunt wel wat overschat. De armoede onder de Inlandsche bevolking is vrij wat ernstiger en vraagt heel wat meer aandacht en studie; de gevolgen daarvan zullen voor de Inlanders in de eerste plaats, maar ook, en tengevolge daarvan voor de Europeanen veel noodlottiger zijn dan het Pauperisme, in de meer beperkte beteekenis die daaraan gewoonlijk wordt gehecht.

Er zijn eerstens veel minder Paupers dan men denkt en de uitdrukking: „honderden jongelieden onder de meest behoeftigen" is stellig overdreven.

En.... die het zijn, blijven het helaas heel dikwijls uit vrijen wil, of uit gebrek aan wil, zooals W. H. B. helder in het licht stelt. Het Pauperisme is veelal niet anders dan een chronisch straatslijpen, gevolg van verwaarloozing in de jeugd, onvoldoend onderwijs en als zijdelings gevolg daarvan luiheid en degeneratie."

De Redactie van het B. B. is het verder geheel eens met W. H. B. dat voor de nietsdoende straatslijpers een gedwongen cursus in het leger allernuttigst zou zijn. Waar in Nederland menschen zonder middel van bestaan naar bedelaarsgestichten en werkinrichtingen worden gezonden zullen voor Indië best bepalingen kunnen worden gemaakt om de jeugdige baliekluivers soldaat te maken en bij een vredesgarnizoen in te deelen.

Veel zal echter in den regel, het leger aan zulke tot dienen gedwongen soldaten niet hebben, terwijl voor de Indo's van beter allooi, die wél goede, degelijke soldaten worden dezelfde reden geldt, die ook in Europa de werving in den weg staat; men bedankt, er voor om zich voor 12 centen per dag, te laten doodschieten!"

Waarom werd nimmer gedaan, wat door ons werd aangeraden en waartegen wij toch nooit ernstige bedenkingen zagen inbrengen? Waarom aan oud-gedienden geen recht toegekend om, bij gebleken geschiktheid, bij voorkeur tot lands-burgerlijke betrekkingen te worden benoemd? Nog steeds hebben wij de overtuiging, dat die maatregel in alle opzichten gunstig zal werken, want de vroeger gediend hebbende beambten zullen de defensie ten goede komen.

Wij zoeken echter in den militairen dienst en in het ambtenaar of schrijver zijn, volstrekt niet het eenige heil voor de Indo-Europeanen, en wat ons dan ook zeer heeft verwonderd, is de meening van den Redacteur van het Bondsblad, dat het verrichten van handenarbeid door den Europeaan, Nederlands prestige zou schaden en de overheersching van den Europeaan over den inlander in gevaar brengen. Sedert hoeveel jaren houdt men er genie-werklieden op na? Waren niet enkele zeer verdienstelijke zendelingen tevens handwerkslieden? Wij hebben te Padang een paar flinke zoons van een Hoofdofficier gekend, die smid van hun ambacht waren en een druk beklante smederij hadden; gerust kunnen wij verzekeren, dat zij bij de inlanders meer gezien waren, dan het gros der bureauklerken.

Ten slotte nog een enkel woord over het door W. H. B. aangegeven denkbeeld om de pupillen tot betere vorming als soldaat naar Europa te zenden. Wij vinden het nut daarvan te problematisch om aan het voorstel onze stem te geven, zonder dat er een kostenraming bij is.

Van Vreemde Koloniën.

Exploitatie van balata in Fransch Guyana.

Er is den laatsten tijd zoo dikwerf sprake geweest van balata als toekomstige bron van welvaart al of niet voor Suriname, dat wij het niet ondienstig achten om te dien opzichte eens 'n kijkje te nemen bij de fransche buren.

Zooals men weet is Fransch-Guyana in hoofdzaak 'n strafkolonie, met dien verstande evenwel dat er ook vrije kolonisten zijn. De gestraften worden hier en daarmeê bezig gehouden, zoo nu en dan ook ten behoeve van den aanleg van belangrijke publieke werken ter beschikking van 't bestuur gesteld, zoo in den geest als met de dwangarbeiders in Indië plaats heeft.

Zoo was dan aan de Coswijne, in Beneden-Marowijne, sedert het midden van 't jaar 1900 een kamp van gestraften, die daar voor de exploitatie van balata werden gebezigd, nadat in de jaren 1898 en 1899 bij de exploitatie dier streek gebleken was, dat zij rijk aan bolletrie-boomen is, welke de balata opleveren.

De exploitatie kon eerst in het begin van 1901 een aanvang nemen en leverde, tengevolge van de moeielijkheden van het drassige terrein ten Westen van het kamp, dat voor de exploitatie 't eerst aan de beurt kwam, nauwelijks 4 tonnen balata in 1901 op. Hierbij moet ook niet uit 't oog verloren worden dat de gestraften nieuwelingen in 't vak waren, die dus van balata-exploitatie geen zier verstonden toen ze daarvoor werden aangewezen.

In 1901 had de exploratie der bosschen ten Noorden van het kamp plaats, waarheen in 1902 de exploitatie werd geleid met een gemiddelde sterkte van 21 gestraften. Men verkreeg toen daarmeê een productie van 6116 kilogrammen. In het vorige jaar werden 16 gestraften gebezigd voor de exploitatie der bosschen ten Noorden en ten Zuiden van het kamp. De productie bedroeg toen 5300 kilogrammen balata.

Dit resultaat was vooral te danken aan den, met de exploitatie belasten opzichter, die zich geen knollen voor citroenen liet verkoopen, en het ingezameld product, zooals dit door de arbeiders werd ingeleverd, eerst onderzocht, om te zien of ze er geen water aan hadden toegevoegd, om zoo des te eer hun dagtaak achter den rug te hebben.

Voor dat onderzoek worden eenige kubieke centimeters van de gomhoudende vloeistof in een glas met twee of drie druppels van een vrij sterke zeepoplossing vermengd. Door het mengsel te schudden, wordt oogenblikkelijk de stremming verkregen, zoodat er, na het verwijderen van de gestremde massa, niet anders overblijft dan hetgeen aan de gom aan waterdeelen werd toegevoegd.

Het kamp aan de Coswijne is nu onlangs opgebroken en verplaatst naar de naburige duinstrook, die de savannen van de zee scheidt en waar de aanwezigheid van belangrijke hoeveelheden bolletrie-boomen werd geconstateerd.

De streken, die nu verlaten zijn, zullen over drie of vier jaren opnieuw geëxploiteerd worden, als wanneer de boomen hun rijkdom aan balata weder zullen hebben herkregen.

Het kan zijn nut hebben hier aan te geven, hoe bij deze gouvernements-exploitatie met gestraften wordt te werk gegaan.

Tijdelijke kampementen worden hier en daar in het te exploiteeren terrein opgeslagen, zooveel mogelijk aan den oever van een kreek, waarlangs communicatie met het centrale kamp kan worden verkregen. Kan aan laatstgenoemde voorwaarde niet worden voldaan dan worden wegen gekapt voor het verkeer in de, te exploiteeren streek, zoowel als voor de verbinding tusschen het centrale kamp en de tijdelijke kampementen.

In deze kampementen bevinden zich de, met het inzamelen van balata belaste gestraften. Iedere arbeider is voorzien van een grof linnen zak, die bij de eerste aanraking net de balata-melk ondoordringbaar wordt gemaakt, en van een ransel, waarin hij zijne gereedschappen bergt: een hamer, een kapmes, een krabber en een guds.

De boomen worden op de plaats der te maken insnijdingen eerst gezuiverd d. i. ontdaan van mos en parasieten, die aan de zuiverheid van het product afbreuk zouden kunnen doen.

Er worden nu in den boom schuine insnijdingen gemaakt, wier aantal afhangt van de dikte en de ontwikkeling van den boom en die door een overlangsche insnijding met elkander verbonden worden, waaruit de melk afvloeit. Onder aan deze insnijding slaat men een houten of metalen plaatje in, dat als afvoergoot dienst doet en waarlangs de balata rechtstreeks kan afvloeien in het, daartoe tevoren door den arbeider aan den voet van den boom geplaatste vaatwerk.

Daar de insnijdingen op een zekere hoogte moeten worden gemaakt, zijn de arbeiders voorzien van een, op het terrein door henzelven vervaardigden ladder, waarvan de sporten door middel van buigzame lianen aan de stijlen zijn verbonden.

Men moet bij de insnijdingen er voor waken het spint niet te raken, wijl anders de cicatrisatie der aldus geslagen wonden niet zou tot stand kunnen komen, hetgeen aan den boom groote schade zou teweeg brengen en dientengevolge ook aan de verdere productie.

De opgevangen balata wordt in de linnen zakken overgegoten, die de arbeiders dan, wanneer ze 's avonds in het kamp terugkeeren, ledigen in een vat, dat de kampchef dagelijks per korjaal naar het centrale kamp laat overbrengen. Daar wordt de balata in vaten opbewaard, totdat de fermentatie geheel heeft opgehouden, wat twee tot drie maanden duren kan, gedurende welken tijd men de melk voortdurend moet roeren om de luchtbellen er uit te verwijderen, die bij de latere stolling aanleiding zouden geven tot het voorkomen van holten in de gommassa.

Is de fermentatie geheel voorbij, dan wordt de massa overgebracht in houten bakken van ongeveer 8 centimeter diep en 70 tot 80 centimeters lang en breed. Deze bakken worden buiten op daartoe ingerichte stellaadjes geplaatst en zijn, elk, van een plaatijzeren of zinken kap voorzien, om de balata te beschutten tegen den regen zoowel als tegen de stralen van een, al te brandend zonnetje.

De, aan de lucht blootgestelde oppervlakten stollen gewoonlijk na 24 of hoogstens 2 maal 24 uren. Men snijdt dan de verharde gedeelten uit en laat ze met den, nog zachten kant naar boven verder drogen. Men krijgt op die manier heel mooi uitziende gomplakken.

Er blijven natuurlijk aan de bakken en vaten, waarin de gom bij de fermentatie werd opbewaard, nog enkele gomdeelen achter. Deze worden uitgeschrapt, zacht gemaakt en in plakken of brooden van min of meer belangrijke dikte gevormd, die ten onrechte uithoofde van het verschil in kleur voor een heel ander en minderwaardig product dan de op vorengenoemde wijze verkregen plakken zouden kunnen worden aangemerkt.

Arbeid in de tropen. Aan een opstel van den heer Alleyne Ireland over dit onderwerp in de *Times* ontleenen wij het volgende:

In Britsch Guyana is het stelsel een van schriftelijke overeenkomst tusschen beide partijen, en de wet ziet er op toe dat elke partij hare verplichtingen tegenover de andere nakomt. Het stelsel heeft uitstekend gewerkt, maar tegenover de groote voordeelen, die het den planter, den koelie en der kolonie in het algemeen biedt, staan de belangrijke uitgaven voor zijne handhaving. De koelie komt in Britsch Guyana aan op een vóór zijn vertrek uit Indië onderteekend contract, waarbij hij zich voor een zekeren tijd tot werken verbindt, en bij zijn aankomst geeft het bestuur hem eenvoudig over aan zijn werkgever. De laatste is gewaarborgd tegen het derven van den arbeid van zijn koelie, door een bepaling in de wet, waarbij een boete van omstreeks 120 gulden wordt bedreigd tegen elk en een iegelijk, die zijn buurmans koelie van dezen zou zien af te troggelen, terwijl voor elken dag, dat een aldus geronselde koelie voor zijn nieuwen werkgever zou hebben gearbeid nog eens extra 5 gulden moet worden neêrgelegd. In de Straits Settlements wordt de koelie op kosten van den planter ingevoerd, op belofte dat hij bij aankomst in de kolonie een contract zal aangaan. 't Is waar dat indien hij weigert zijne belofte na te komen, hij zich aan het opleggen van een boete of straf blootstelt; maar om zoo iemand in hechtenis te krijgen kost tijd en geld, en intusschen moet de planter 't zonder zijn arbeider stellen. Er is een bepaling getroffen, volgens welke de koelies, die van een plantage deserteeren, waarop zij zich bij bij contract verbonden hadden te zullen blijven, kunnen worden gestraft, maar de menschen, die hen daartoe mogelijk zouden hebben verlokt, loopen vrij. 't Zal nu wel duidelijk wezen, dat terwijl de planter in Britsch Guyana geen uitgaven hoegenaamd heeft te maken, totdat de koelie zich feitelijk onder contract op zijne ondernemingen bevindt, de planter van de Straits zich de moeite en de kosten mag getroosten voor den invoer van een koelie, om dan toch nog diens arbeid voor zich te zien verloren gaan.

Het is misschien overbodig hieraan toe te voegen dat in de Straits zoowel als in Guyana de belangen van de koelies zorgvuldig door het bestuur worden gewaarborgd en dat zij volkomen tegen mishandeling van de zijde hunner werkgevers beschermd zijn.

Een ander stelsel voor den invoer van engelsch-indische arbeidskrachten in de Straits is gevormd naar 't voorbeeld van Ceylon. Het hoofdkenmerk van dit stelsel is dat de planter onderhandelt met een inlandschen *kangani* of werver tevens ploegbaas, maar geen contract sluit met den koelie zelven. Een kangani wordt naar Indië gezonden met opdracht om een zeker aantal arbeiders aan te werven, waarvoor de planter hem de noodige voorschotten ter hand stelt. Bij terugkomst worden de kangani en zijn ploeg door den planter in dienst genomen op, door hen overeen te komen voorwaarden. Het is een stelsel van vrijen arbeid, in tegenstelling van 't contract-arbeidstelsel. Terwijl bij het laatste de bescherming van den koelie een punt van bestuurszorg uitmaakt, is bij het eerste die bescherming te zoeken in 't feit dat geen kangani of planter zich de weelde kan veroorloven om hetzij in de kolonie, hetzij in de werfdistricten een minder goeden naam te hebben, waar de scherpe concurrentie tusschen werkgevers den koelie ruimte van keuze laat.

Zooverre uit gesprekken met werkgevers in de Straits-Settlements valt op te maken, bestaat een groote mate van ontevredenheid onder de werkgevers met betrekking op de plaatselijke arbeidstoestanden. Men schijnt over 't algemeen te meenen dat indien het bestuur op zich zou willen nemen om alle arbeiders, die het voor openbare werken noodig heeft, in te voeren en ophield met op de open arbeidsmarkt tegen de planters te concurreeren, dezen ten behoeve van de eigen behoefte aan arbeidskrachten de vereischte schikkingen zouden kunnen treffen voor den invoer der benoodigde arbeiders.

Om dit artikel te besluiten, meent schrijver nog iets te moeten opmerken, naar aanleiding van de tegenstrijdige denkbeelden over het arbeidsvraagstuk in de tropen.

In Engeland en in Amerika zijn velen gekant tegen het gebruik van contract-arbeiders in de tropen. Het hoofdargument is dat er geen behoefte aan is, daar de inboorlingen kunnen worden opgeleid tot het besef van de waarde van den arbeid, of tot het zich scheppen van nieuwe behoeften, voor welker vervulling het noodig is blijvend aan het werk te gaan. Toen bewezen werd dat de ondervinding de onjuistheid dezer conclusiën had aangetoond, werd de oude kreet aangeheven, dat contract-arbeid slechts een fatsoenlijke naam voor slavernij is.

Het moet worden erkend dat onder een zwak bestuur of waar er geen gewetensvolle ambtenaren van het binnenlandsch bestuur worden gevonden, contract-arbeid door het bestaan van misstanden eenige overeenkomst met slavernij kan hebben; maar, waar men een krachtig bestuur heeft, een goede immigratiewet en een deugdelijk korps ambtenaren om de bepalingen er van te doen nakomen, is de contract-arbeider meer verzekerd van het genot van alle hem toekomende rechten en voorrechten, dan wanneer hij niet vrijwillig een contract met zijn werkgever had aangegaan. Misschien is de krachtigste aanval die op het stelsel van den contract-arbeid werd gedaan wel die geweest, welke door Sir George William Des Voeux werd ondernomen, toen hij als magistraat in Britsch Guyana vertoefde. Die aanval leidde tot de instelling van een commissie van onderzoek, en indien iemand er belang in stelt om te weten, hoe de meest heftige aanval, waaraan de contract-arbeid in de tropen is blootgesteld geweest, leidde tot een volkomen falen om de ernstige beschuldigingen te bewijzen, die den planters, den magistraten en bestuursambtenaren voor de voeten werden geworpen, hij leze het verslag der Des Voeux Commissie van 1870, dat op ongeveer 1600 bladzijden over dit hoogst belangrijk onderwerp handelt.

1600 Bladzijden! 't Is geen peulenschilletje.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Indisch Militair Tijdschrift 1904. N°. 3.

J. B. Snepvangers: Kort overzicht betreffende de samenstelling en de verveelvuldiging van topografische kaarten in Ned.-Indië (vervolg en slot). — C. H. van Rietschoten: Een en ander naar aanleiding van de bespreking eener brigade-oefening, enz. — Wat leert ons de Zuid-Afrikaansche oorlog? XI. — W. B. Oort: Sabang en de havens aan de straat van Malaka. — J. H. Dibbetz: De expeditie naar Tamiang 1893 (vervolg en slot), (met platen). — v. E.: De opleiding, hoogere vorming enz. van den Russischen en den Japanschen officier. — B.: De Russisch-Japansche oorlog (met Bijlagen). — Kooy: Indië weerbaar. Een inleiding.

Het Nederlandsche Zeewezen. 15 April 1904.

H. T. Hoven: Iets over de opneming van Straat Makasser (vervolg). — R. A. Eekhout: Schetsen van Java's Zuidkust in woord en beeld. „Het Bajah Kolenveld" III.

Verslagen der Marine-Vereeniging. Jaarg. 1903—04. N°. 2.

W. J. Cohen Stuart: Indische Marinezaken.

Marineblad. Jaarg. 1903/04. Afl. 8.

J. M. W. Kuyl: Eene studie over de Nederl. weerkracht ter zee. — Tp.: De nieuwe kabelverbindingen in Ned. Oost-Indië. — Dr. J. A. Portengen: Het Marine-hospitaalschip „Pilips van Marnix" gedurende de tweede Atjeh-expeditie.

Mededeelingen van het Ned. Zendelinggen. 1904. 1e Stuk.

J. Fortgens: Van Sidangoli naar Iboe (met kaartje en afb.). — S. Luinenburg: Javaansche verhalen. — Bespreking van onderscheidene woorden van gewicht bij Evangelie-prediking en onderwijs in 't Karo-Bataksch. — 4e Vergadering der Jav. Voorgangers in de Oost-Java missie, gehouden te Swaroe (Malang) 5 en 6 Jan. 1904.

De Indische Mercuur. 19 April 1904. N°. 16.

van Gorkom: Dertig jaren Kinamarkt, in woord en beeld, door C. H. O. M. von Winning (vervolg en slot). — Het Departement Djokja van het Alg. Syndicaat van Suikerfabrikanten. — Proefstation voor Suikerriet in West-Java „Kagok", — Katoenproeven in den Oosthoek. — Dr. C. L. van den Burg: Malaria. Aanwijzingen ter voorkoming en behandeling, enz. – Ramehcultuur en de Rameh-Union. — Over het openmaken der cacaokolven (Het breken der cacao). — Uitvoer van Java. — Verslagen van Maatschappijen, enz.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	22 April	6 Mei	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,	29 April	13 Mei	11.30 's av.
Genua, Nederland,	3 Mei	17 Mei	9.15 's av.

(Suppletoire verzending den dag volgende op den aangegeven maildag te 5.5 's morgens.)

Marseille, Lloyd,	26 April	10 Mei	7.45 vm.
Marseille, Fr. dienst,	30 April	14 Mei	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	22 April	6 Mei	1.—mid.
Napels, Duits. dienst,	25 April	9 Mei	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12 uur, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

St. Nazaire. Fr.,		8 Mei	7.45 vm.
Amsterdam, Nederl.,	20 April	4 Mei	11.20 's av.
Southampton, Eng.,	26 April	10 Mei	5.05 mid.

MAIL CURAÇAO.

Via Hamburg den 1n van elke maand, alleen op verzoek, 5.05 vm.

Elken Dinsdag en Vrijdag 7.20 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en laatsten van elke maand 7,20 's av.

Lissabon den 8n en den 18n van elke maand 8.19 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.

Liverpool. Elke nMaandag 7.20 's av

ADVERTENTIEN.

1ste Klasse Pension
met uitstekende Referentiën,
Groot Hertoginnelaan 106.
Apartementen disponibel.

Eduard Pelger,
MAGAZIJN VAN
HEERENHOEDEN en PELTERIJEN
Prinsestraat 39,
's-GRAVENHAGE.

R. E. J. Zieck en Zoon,
KLEEDERMAKERS,
Franklinstraat 92
en
Jan van Riebeekstraat 56,
DEN HAAG.
Leveren KLEEDING NAAR MAAT
van solide stoffen en billijken prijs.
Atelier voor nette reparatiën.

WIELRIJDERS.
Voor u koopt een
Rijwiel of Banden,
bezoekt eerst **Prinsegracht No. 4.**
Nieuwe Rijwielen van *f* 40 tot *f* 100.
Gebruikte „ „ „ 20 „ „ 40.
Met Freewheel *f* 5 en *f* 10 meer.
Echte Contin. Buit.-band *f* 6.— } 1 jaar
„ „ Bin.-band „ 2.50 } garantie.
Dunlop *f* 0.25 meer.
Moffelen en Nickelen *f* 10.—.

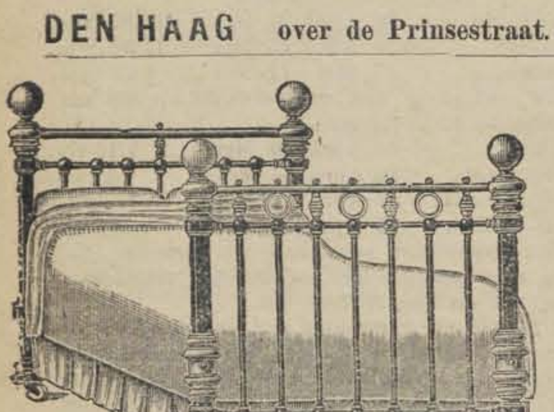
Een Gem. Bovenhuis te huur
staande **Perponcherstraat 73,** huurpr. **f 60** per maand.
Een dito bovenhuis in de **van Brakelstraat 70,** huur **f 60** per maand.
Dadelijk te aanvaarden.
Adres VAN BRAKELSTRAAT 68.

MARIE DERWEL
Jacob v. d. Doesstraat 36
A partir de MAI 1904
la Maison sera transferée
Anna Paulownastraat 45.

„SIMPLEX"
FRANS ERNST,
Buitenhof 1, 's-Hage.
„Sport en Spel"
„Schaatsen".

Th. A. A. SIMONIS
34 Groenmarkt.
DEN HAAG over de Prinsestraat.

Ledikanten, Spring- Kapok- en Paardenharenmatrassen, etc.
in GROOTE KEUZE,
BILLIJKE PRIJZEN en SOLIDE QUALITEIT.

Eerste Nederlandsche
Verzekering-Maatschappij op het Leven en tegen Invaliditeit.

Hoofdkantoor 's-Gravenhage, KNEUTERDIJK 11.
Directeuren:
Jhr. Mr. W. SIX, Mr. H. GOEMAN BORGESIUS en Mr. Dr. W. P. J. BOK.
Adjunct-Directeur: P. DEURINK.

Sluit Levensverzekeringen in alle vormen, Weduwenpensioenen, Studiebeurzen, dadelijk ingaande en uitgestelde Lijfrenten.
Spaar- en Levensverzekeringen zonder geneeskundig onderzoek.
Levensverzekeringen met staking van Premiebetaling bij intredende Invaliditeit.
Invaliditeits-Pensioenen, gecombineerd met ouderdoms-pensioenen.
Bijkantoren te: AMSTERDAM, ROTTERDAM, GRONINGEN, DORDRECHT, BRUSSEL, SOERABAJA en PARAMARIBO.

R. Glastra.
5-5a BIERSTRAAT, DEN HAAG.
in VERHUIZINGEN,
MET GROOTE en KLEINE MEUBELWAGENS.
☞ Manden en Kisten gratis in bruikleen.

Koopen of **verkoopen, huren** en **verhuren**
van HUIZEN, VILLA's, BOUWGRONDEN
FALKENBURG en Co.
Bureaux voor Bouwkunde, Handel en Verzekering.
DENNENWEG 64, — 's Gravenhage.
Toezending Woninggids gratis.
Registers voor PENSIONS ten Kantore ter inzage.
Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST" te **'s-GRAVENHAGE** en te **WELTEVREDEN** ter beschikking van belangstellenden.

TELEF. 83.
Bericht van ontvangst der nieuwe
VOORJAARS- EN
ZOMERSTOFFEN.
SACHS & Co.,
Lange Poten 2-4,
DEN HAAG.

De ateliers onzer Kleermakerij staan onder leiding van een bekwaam Weener Coupeur.

C. HOYNG,
Den Haag. — Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvrage toegezonden

Echt Chineesche Thee,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

TRADING Co. LATE
Perry & Co.
6, Hoogstraat 6.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.

TRADING Co. LATE
Perry & Co.
6, Hoogstraat 6.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.

TRADING Co. LATE
Perry & Co.
6, Hoogstraat 6.
HANDKOFFERS.
HANDKOFFERS.
HANDKOFFERS.
HANDKOFFERS.
Van af f 3.— tot f 60.—.

TRADING Co. LATE
Perry & Co.
6, Hoogstraat 6.
RIETEN KOFFERS.
RIETEN KOFFERS.
RIETEN KOFFERS.
RIETEN KOFFERS.
LICHT. — SOLIDE.
70 pCt. vrachtbesparing.

P. Happel Jr.
CUISINIER.
v. Kinsbergenstraat 85d,
DEN HAAG.

Uitzending van Diners.
Koude en warme Schotels.

Firma H. G. J. L. MEIJNERS.
Effecten- en Algemeen-Assurantie-Kantoor.
's-Gravenhage, Heemskerckstraat 20.

Te Apeldoorn
Kamers en Pension aangeb. à ***f 1.25*** p. d. en p. p. Brieven franco letters K. Z. 333, aan den agent van dit blad A. A. v. ELST, *Verl. Brinklaan* 138, APELDOORN.

Corsmit Brossois & Co.
Meubelfabriekant
DEN HAAG.

Compleete Meubileering,
benevens verhuur van Meubilair
Voor Benedenhuis p. maand *f* 15.—
» Bovenhuis » » 20.—
» geheel huis » » 40.—
Bijzondere conditiën voor repatrieerenden.
18, WAGENSTRAAT 18.

Wie veel **Naamkaartjes** noodig heeft richte zich tot de
Boekdrukkerij van R. M. SMITS te Middelburg.
De prijs is ***60 cents*** per ***100*** stuks in etui, fraai ivoor karton, keurige letters
FRANCO Toezending. Monsters op Aanvraag.

Vraagt de bekende **Sauces en** **Uw Leverancier** **Groenten, Soepen, Zuren van de Firma**
TIELEMAN & DROS, *Leiden.*

---

van Soest en van der Weijde.
Lange Voorhout 23. — Den Haag.

Voeren effectenorders uit op de beurzen te Amsterdam en het Buitenland, incasseeren coupons en dividenden, belasten zich met renteontvangst van kapitalen op het Grootboek, geven en nemen gelden op prolongatie en à deposito.

Met 1 dag opzegging	**2 pct.**
Voor 1 maand	**$2^3/_4$ „**
„ 3 maanden	**3 „**

Verstrekken REISCREDIETBRIEVEN.

BROCADES & STHEEMAN. — MEPPEL.
Fabriceeren alle Gecomprimeerde Geneesmiddelen,
Huis- en Plantageapotheken, Handapotheken voor Doctoren en Mijnwerken.
Gecomprimeerde Photo-Artikelen.
CASCARA-PASTILLES } zeer aangename laxeermiddelen.
WONDEROLIE-PASTILLES }
INDISCHE GENEESMIDDELEN STEEDS VERSCHE AANVOER.
LEVERANCIERS VAN MEERDERE REGEERINGEN.
Zie aanbevelingen **Nederl. Roode Kruis, Dr. Romeyn, Prof. Korteweg Dr. Lingbeek, Dr. v. d. Capellen,** enz. enz.
Bijna ieder geneesmiddel kan in gecomprimeerden vorm gemaakt worden.
Vraag slechts ons Fabrieksmerk. **Te bekomen bij alle Apothekers.**

Bedden- en Meubelmagazijn
„WILLEM BLOK",
voorheen WAGENSTRAAT 33, thans
SPUI 10.
Groote sorteering ENG. LEDIKANTEN, MATRASSEN, WOLLEN DEKENS, KARPETTEN, SPIEGELS, enz. enz.
Opmaken van BEDDEN en MATRASSEN,
tegen de billijkste prijzen.

Het weekblad **Themis**, Redacteur FRANS SCHAAP Jr., Den Haag, publiceert voortdurend een verscheidenheid van belangrijke bijzonderheden omtrent faillissementen, verdachte financieele aangelegenheden en verkeerde toestanden op rechtskundig gebied.

Voortdurende lezing van **Themis** zal menigeen voor schade vrijwaren.

Op het blad zijn geabonneerd: Rechterlijke Ambtenaren, Advocaten, Notarissen, Deurwaarders, Bankiers, Kooplieden, Fabrikanten, Winkeliers en Particulieren.

Behalve op uitgebreide schaal in Nederland, wordt het blad ook gelezen door verschillende Hollanders in Duitschland, België, Frankrijk, Engeland en Oost-Indië.

Prijs per jaargang *f 4.-.* Los nummer franco na inzending van *f 0.50.*

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam. 1904	van Marseille. 1904	te Port-Said. 1904	te Padang. 1904	te Batavia 1904
Sindoro *	30 April	12 Mei	17 Mei	5 Juni	7 Juni
Salak	14 Mei	26 „	31 „	19 „	21 „
Lawoe	28 „	9 Juni	14 Juni	3 Juli	5 Juli
Ardjoeno	11 Juni	23 „	28 „	17 „	19 „
Goentoer *	25 „	7 Juli	12 Juli	31 „	2 Aug.
Merapi	9 Juli	21 „	26 „	14 Aug.	16 „
Gedé	23 „	4 Aug.	9 Aug.	28 „	30 „
Oengaran	6 Aug.	18 „	23 „	11 Sept.	13 Sept.

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani